בית יעקב

ארטאדאקסישער פאמיליען-זשורנאל

Łódź, marzec 1925 r.	Rok II-gi	№ 15.	צווייטער יאָהרגאַנג	ב"ה, לאדז, אדר, תרפ"ה.

דר. שמואל דייטשלענדער.

דאס „בית יעקב"-פראבלעם*)

א ביסעל צו-שפעט...

ליידער זעהר שפּעט איז די אָרטאָדאָקסיע אין פוילען געקומען זאָרגען פאַר חנוך הבנות... איצט, נאָכ'ן וועלט-קריג פרעגט זיך שוין מעהר נישט, אויב ס'איז אַזאַ פּראָבלעם פערהאַנדען נאָר די עיקר-פראַגע מוז זיין, ווי אַזוי דאָס פּראָבלעם צו לעזען.

לכתחלה, ביים ערשטען אויגענבליק, ווען מ'נעהמט אין אַכט דאָס ביז צו דער מלחמה איז אין פוילען לגמרי נישט געווען קיין אָרט. טעכטער-שולען און איצט זענען אַ זאָלכע פערהאַנדען, אין דער צאָהל פון איבער 50 ד. ה. זיי זענען פּלוצלינג געשאַפען און אויסגעוואַקסען געוואָרען, מוז מען באמת שטוינען; ביים ערשטען בליק, איידער מ'בעטראַכט טיפער דאָס פּראָבלעם מוז יעדער מיט דרך-ארץ בוינען דעם קאָפּ, פאַר דעם געשעהענעם פאַקט און זיך אויסדריקען מיט גרויס התפעלות פאַר דער לייטערין פון אָט דער גראַנדיעזער בעוועגונג.

צוויי בעדייטענדע געפאהרען

יעדע בעוועגונג אָבער, וואָס טהוט מיט אַ עלעמענטאַרע געוואַלט זיך ענטוויקלען שטעהט פאַר איהר צוויי בעדייטענדע געפאַהרען: כלפי חוץ און כלפי פנים; מיט וועלכע מ'מוז זיך אונבעדינגט רעכנען, ווען מ'וויל חס-ושלום נישט פערלירען די ערשטע פרוכטען.

די אויפקלערונג כלפי חוץ

מ'מיינט דאָס יעדע בעוועגונג וועלכע האָט אין אָנפאַנג הצלחה, געהט אַליין ווייטער און כסדר מיט דעמזעלבען שנעלען טעמפּאָ, עס איז אָבער אַ ביטערער טעות: למשל, אַ הויז, וואָס בלויז זיינע אויסענוועהנינסטע מויערען זענען פערטיג, מיינען אַ סאַך דאָס מ'קאָן זיך דערין אַריינציהען און עס בענוצען צום וואוינען; יעדער פערשטענדיגער מענש ווייס אָבער דאָס דערמיט, וואָס פון דרויסען זעהט דאָס הויז אויס שוין צו זיין פערטיג, מוז מען נאָך לאַנג מיט סבלנות וואַרטען, ביז דאָס הויז וועט באמת פערטיג ווערען און עס וועט מכפנים זיין אין דער געהעריגער אָרדנונג.

די אָרטאָדאָקסישע מאַסען מוזען אויפגעקלערט ווערען, דאָס לעת-עתה איז פאַר דעם „בית יעקב"-בנין נאָר אַ גאַנץ בעשיידענער פונדאַמענט געלעגט געוואָרען און עס מוז נאָך לאַנג-לאַנג דויערען, ביז דאָס וועזענטליכע בנין וועט זיין פערטיג און אינערליך זיין געאָרדענט. מ'טאָר זיך דעריבער נישט צו-פיעל איילען און כאַפּען גרינדען שולען, כל-זמן עס זענען נישטאָ די געהעריג-אויסגעבילדעטע לעהרערינ'ס; ווען אַפילו די שולען זאָלען זיין ווי-נויטיג, קאָן עס אַזוי בחפזון נישט געשעהן, וואָרין עס ליגט דערין אַ שווערע סכנה... ווי דרינגענד-נויטיג ס'זאָל אַלץ נישט זיין דאַרף מען דאָך פערשטעהן, אַז עס קאָן באין-אופן נישט פעררינכט ווערען אין אַ פּאָר חדשים, דאָס, וואָס מ'האָט איבערגעלאָזט אויף הפקר און פערנאַכלעסיגט צעהנדליגער יאָהרען.

די ארבייט כלפי פנים

קודם-כל מוז די גאַנצע אַרבייט צענטראַליזירט ווערען ווי געהעריג; די „בית יעקב" בעוועגונג בכלל און די שולען בפרט, מוזען געלייטעט ווערען לויט אַ ענטשפּרעכענד אויסגעאַרבייט פּראָגראַם פון פאַכמענישע קרעפטען אויף דעם געביעט; אין דער ערשטע רייהע, מוז ווי אַמניכסטען געשאַפען ווערען אַ טיכטיגע און טעטיגע צענטראַלע פאַר די „בית יעקב"-ענינים.

די ראָלע פון דער „בית יעקב" לעהרערין

דאָס האַרץ פון יעדע „בית יעקב" שולע מוז זיין די לעהרערין; די פערזאָן, וואָס דאַרף דערצו זיין בערופען, האָט די זעלבע אויפגאַבע, וואָס דער מלמד אין חדר.

ווען היינט-שוין טהוט מען אין מערב-אייראָפּע אַנערקענען דאָס דער מלמד האָט געראַטעוועט דאָס יונגע מענליכע דור, ווי עס האָט זיך לעצטענס אויף דער ערציהונגס-קאָנפערענץ אין האַמבורג אויסגעדריקט אַ אָנגע

*) דער פיהרער פון דער אלוועלטליכער „קרן התורה"-צענטראַלע אין ווין ד"ר ש. דייטשלענדער, וועלכער איז געקומען קיין פוילען, ספּעציעל זיך צו אינטערעסירען מיט דער „בית יעקב"-בעוועגונג און אריינצוברענגען אין אָט דער בעוועגונג סיסטעם און אָרדנונג, האָט אין אַ געשפּרעך מיט אונזער רעדאַקטאָר זיך אַרויסגעזאָגט, איבער די וועגען און מיטלען צו קענען ראַדיקאַל לעזען דאָס „בית יעקב"-פּראָבלעם.

דר. דייטשלענדער'ס מיינונגען און בעמערקונגען האָבען אַ בעזונדער חשיבות דאַדורך, וואָס דער לעצטער געהער צו די בעריהמטעסטע ערשטקלאַסיגע אָרט. פעדאַגאָגען אין מערב-אייראָפּע. רעדאַקציע.

צו אונזערע לעזער.

דער פסח-נומער פון „בית יעקב"-זשורנאל

ערשיינט פינקטליך 8 טאָג איז חודש ניסן

נישט קוקענדיג אויף דער קריטישער מאַטעריעלער לאַגע אין וועלכער עס געפינט זיך אונזער זשורנאַל — האָבען מיר מיט אַ שריט, וואָס איז פערבינדען מיט גרויסע געלד קאָסטען, שטיצענדיג זיך אויף אַ ייער טרייער איבערגעגעבנהייט פאַר אונזער אידעאַלער אונטערנעהמונג.

דער פסח-נומער וועט ענטהאַלטען 36 זייטען און ערשיינען אין דער פאָרם פון אַ פּראַכטפול ליטעראַריש זאַמעל-בוך מיט אַ רייכהאַלטיגען אינטערעסאַנטע פובליציסטיש-ליטעראַרישע און וויסענשאַפטליכע מאמרים אין יודישען ווי אין פוילישען טייל.

אין פסח-נומער הויבען זיך בעזונדער אָן דרוקען אין המשכים צוויי ווערטפולע ווערק:

1) די יודישע עטיק — הרה"ג ר' משה חיים לויא שליט"א (שאַצער רב)

אַ זאַמלונג גייסטרייכע געדאַנקען פון תנ"ך, תלמוד, יודישע מיטעלאַלטערליכע פילאָזאָפיען; חסידישע איבער דער יודישער עטיק — געשריבען אין זעהר אַ פּאָפּולערער יודישער שפּראַך.

2) דוד המלך'ס תהלים — דר. שמואל דייטשלענדער (ווין)

פילאָזאָפיש-פּאָעטישער קאָמענטאַר איבער תהלים. די אָפּהאַנדלונג וועט יעדען געבען די מעגליכקייט אַריינצוקומען אונ'ם היכל פון דוד המלך'ס תפלות, פּאָעזיע, און דער האַרמאָנישער צוזאַמענהאַנג אין זיי.

גאַנץ בעזונדער וועלען זיך אין פוילישען טייל ווייטער ציהען המשכים פון סאַמבאָרער רב'ס ציקל, געדאַנקען-רייכע מאמרים.

אין פסח-נומער וועלען זיך אויך געפונען פיעל אינטערעסאַנטע בילדער צוו. אַנד. פון די וויכטיגסטע און אָנגעזעהענסטע אָרט. פערזענליכקייטען.

זעהט אַלזאָ אויפצונעמען אַבאָנענטען פאַר'ן פסח-נומער, וואָס עהנליכעס צו אַזאַ אויסגאַבע איז נאָך נישט געווען אויפ'ן אָרטאָדאָקסישען פרעסע-מאַרק.

> אַנרויסען און געזיכערטען ערפאָלג וועלען האָבען די אַלע וואָס וועלען געבען זייערע אַנאָנסען אין פסח-נומער פון אָרט. פאַמיליען-זשורנאַל „בית יעקב", וועלכער איז דער פערשפּרייטעסטער זשורנאַל אין פוילען ווי אויך אין אויסלאַנד.
>
> אַנאָנסען פּרייז: אַ גאַנצע זייט 120 זל. אַ האַלבע זייט 60 זל. אַ פערטעל זייט 30 זל. אַ אַכטעל זייט 15 זל. אַ זעכצענטעל 8 זל. אַ 32-טעל זייט 5 זל.

פּראָספּעקט

„בית יעקב" לאדז

שוין ערשינען:

„דאָס סאָציאַלע לעבען פון די יודען לויט'ן תלמוד"

פון הרה"צ ד"ר שמשון רפאל הירש ז"ל

„דאָס סאָציאַלע לעבען פון די יודען לויט'ן תלמוד", וועלכעס איז די ערשטע אויסגאַבע פון נייע געגרינדעטען פערלאַג „בית יעקב" איז אַ העכסט וויכטיגע בראָשור, בעהאַנדלענדיג אויף אַזעהר פּאָפּולערען אופן כמעט אַלע צווייגען פון לעבען אין ליכט פון תלמוד. — עס געהן אַריין אָבהאַנדלונגען איבער עהרליכקייט, מלאכה און ערד-אַרבייט, דאָס פערהאַלטען זיך צו די רעגירונגען און צו נישט-יודען, א. א. וו.

דער פּרייז איז איין זלאָטע. פאַר אַבאָנענטען און לעזער פון „בית יעקב" זשורנאַל קאָסטען אַלע אויסגאַבען פון פערלאַג מיט 35% ביליגער. — אַגענטען בעקומען אויך געהעריגען ראַבאַט.

Wydawnictwo „Bajs Jakow" Łódź, אדרעס
ul. Aleksandrowska № 28.

בעמערקונג: מיר מאַכען אויפמערזאַם אונזערע לעזער אַז זיי זאָלען נישט צאָהלען פאַר „דאָס סאָציאַלע לעבען" מעהר ווי 65 גראָשען.

> מלב מלא אהבה הנני מביע את ברכתי כבת מו"ה ידידי מר יוסף הערצקי קאליסקי לנשואתו את ב"ג מרת אסתר מאַרבעצקי — ויה"ר שקשרך יהי' קשר של קימא ותזכה לעלות על מרומי הצלחה ברוחניות ובגשמיות
>
> גרשון יעקב יוסטמאַן, לאָדז.

> אונזערע איניגסטע ברכות ווינשען מיר אונזערע טה. קינדער יצחק מאיר עט פרוי מאַלקשע בראַנדיים אין לאָנדאָן, צו דער בר מצוה פון זייער געליבטען זאָהן הערשעלע, זאָלען זיי זעהען ביי איהר פיעל נחת און פרייד
>
> משה יוסף עט פרוי גיטעל בראַנדיים, זאַוויערציע.
>
> מיט פרייד בעגריסען מיר אונזער טה. ברודער און שוואָגער ה' יצחק מאיר עט פרוי מאַלקשע בראַנדיים אין לאָנדאָן צו דער שמחה פון זייער געשעצט קינד הערש'לע צו זיין בר מצוה
>
> נחמן עט פרוי יוס'לע באָרנשטיין, זאַוויערציע
>
> ביי דער געלעגענהייט פון דער בר מצוה פון אונזער קוזין הערשעלע בראַנדיים אין לאָנדאָן, ווינשען מיר איהם דאָס ער זאָל זיין גאַסטפפלענען, און טראַדיציאָנעלען זין... אינ'ם נאָמען פון זיינע קוזינען אין זאַוויערציע
>
> אליעזר דוד באָרנשטיין

נישט געדרוקטע מאַנוסקריפּטען ווערען פון דער רעדאַקציע נישט צוריקגעשיקט. — זיך ווענדען פערזענליך אין רעדאַקציע קאָן מען יעדען דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 3—5 נאָכם. —

אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: Red: „BAJS JAKOW", Łódź, Aleksandrowska 28

זעהנער מערב-איראָפּעישער רב: „מ'מוז די אָרט. שולען אין דייטשלאַנד אַ ביסעל פּערחדר'ן“ — וועלען די שפּעטערע דורות דאָס זאָגען און אַנערקענען בנוגע די „בית יעקב“-לעהרערינס; אַזאַ היסטאָרישע אויפגאַבע האָט די מלמדת אין דער „בית יעקב“ שולע.

און טאַקי דערפאַר, ווייל די לעהרערין האָט אַזאַ גרויסע אויפגאַבע קאָן איהר אויסבילדונג נישט זיין קיין צופאַל און מוז זיין אונבעדינגט פיעל אַנדערש און בעסער ווי ביז יעצט.

סעמינאַריום פאַר לעהרערינס

אַמבעסטען וואָלט געווען דאָס מען זאָל אין אַ גרויסע שטאָדט גרינדען אַ סעמינאַריום אין וועלכע יעדע לעהרערין זאָל מוזען לערנען לכה"פ 2—3 יאָהר. דאָס וועט זיך אָבער נישט לאָזען לייכט שאַפען, ווייל עס איז פערבינדען מיט אונגעהויער-גרויסע הוצאות.

עס מוז דאַריבער איבערגעלאָזט ווערען דער קראקאווער סעמינאַר, נאָר ער מוז רעאָרגאַניזירט ווערען אויף בעסערע יסודות. די לעהרערין מוז האָבען אַ פעסטגעשטעלט פּראָגראַם פון למודי קודש צו וועלכען זי מוז גוט אויסגעבילדעט ווערען. די לעהרערין מוז אין קראקא לערנען מינדעסטענס אַ יאָהר צייט; — אום אַוועקצושטעלען דעם קראָקאָווער סעמינאַר אויף דער געהעריגער הויך — מוז זאָרגען די „בית יעקב“-צענטראַלע.

פאָרטבילדונגס-קורסען פאַר די לעהערינס

יעדעס יאָהר אין די חדשים אב-אלול זאָלען טעטיג זיין די פאָרטבילדונגס-קורסען אין אַ גרעסערע שטאָדט. די פאָרטבילדונגס-קורסען וועלען געפיהרט ווערען ביי דער בעטייליגונג פון וויכטיגע אָרט. לעהר-קרעפטען פון דייטשלאַנד, אונטער דער לייטונג פון אַ גענייטען און געשולטען פּעדאַגאָג. אויף די פאָרטבילדונגס-קורסען וועט הויפּטזעכליך אונטעררייכטעט ווערען פּעדאַגאָגיק און מעטאָדע צו בענוצען דאָס לערן-מאַטעריאַל פון חומש, נביאים, געשיכטע, דינים א. א. וו. גאַנץ בעזונדער סיסטעמאַטישע פּעדאַגאָגיע און קינדער-פּסיכאָלאָגיע.

עס וועלען אויך געהאַלטען ווערען פאָרטראַגען איבער די וויכטיגסטע קולטור-פראַגען; ודע מה שתשיב א. א. וו. יעדע לעהרערין וועט נאָך די פאָרטבילדונגס-קורסען מוזען בעלעגען אַ עקזאַמען און בעקומען אַ אַטעסטאַט — ערשט דאַמאָלס וועט זי בעקומען אַ אמט אַלס „בית יעקב“-לעהרערין.

דאָס פּראָגראַם פאַר די שולען

איינס פון די וויכטיגסטע פראַגען איז דאָס פּראָגראַם פאַר די שולען, קיין קלאָרעס וועגען דעם פּראָגראַם קאָן מען נאָך יעצט נישט זאָגען, דאָס ווערט ערשט די איינענטליכע „בית יעקב“-קאָנפערענץ מוזען אויסאַרבייטען. אייגענטליך גיבט עס מעגליכקייטען פון 2 טיפּען-שולען: „בית יעקב קורסען און דער טיפּ מיט למודי חול צוזאַמען; צו פערווירקליכען דעם צווייטען טיפּ זענען אָבער נאָך דאָ פערשידענע שוועריגקייטען, הגם דער לעצטער טיפּ איז פיעל געוואונשענער; אויך אין דייטשלאַנד האַלט מען די רעליגיאָנס-שולען פאַר מינדערוויכטיגער ווי אַ שולע מיט אַלגעמיינע למודים, אין וועלכער די יודישע למודים זאָלען האָבען אַ ברייט אָרט.— וועגען דעם אַלעם אָבער וועט די קאָנפערענץ ענטשיידען.

לעהר-ביכער און ליטעראַטור

די וויכטיגסטע אויפגאַבע פון דער צענטראַלע וועט זיין צו-שאַפען לעהר-ביכער און ליטעראַטור. סדור און חומש וועט מען זיך קאָנען בענוצען דערמיט, וואָס עס איז דאָ. אַנדערש איז אָבער מיט געשיכטע. צו דער שאַפונג פון ביבלישער געשיכטע וועט קענען דיענען אַלס מוסטער די געשיכטע פון ד"ר שטערן, צו רעליגיאָנס-לעהרע — „עמודי הגולה“ פון קאָטעק — דאָס אַלעס וועט אָבער מוזען געשריבען ווערען דורך מומחים און מיט יודישע רעליגיעזע בעגייסטערונג.

עס וועלען אויך מוזען געשריבען ווערען ביאָגראַפיעס פון אַלע גדולי ישראל ביז די לעצטע און וועגען זיי, גרעסערע בעלעטריסטישע ווערק לויט'ן מוסטער פון לעהמאַן און אויך אַזאָלכע פון אַנדערע שפּראַכען איבערזעצען. בעזונדערע בעשרייבונגען פון די פערשידענע עפּאָכעס ווי דאָס לעבען פון די יודען אין שפּאַניען, פוילען א.א.וו. צו דעם צוועק וועט מוזען געשאַפען ווערען אַ קאָמיסיע, וואָס זאָל שטענדיג אַרבייטען און זיין טעטיג.

אַרבייטען אָהן פּחד

דער עיקר, מוז געאַרבייט ווערען ענערגיש און זיך נישט לאָזען אָבשרעקען פון קיינעם. מיר דאַרפען געהן אונזער הייליגען וועג און אַלעס טהון, וואָס עס לאָזט זיך אום צו פערפעסטיגען די „בית יעקב“ בעוועגונג; זיך אויך בענוצען מיט פערשידענע מיטלען אום צו בעגייסטערן פאַר'ן „בית יעקב“ געדאַנק.

דער אָבקלאַנג אין אויסלאַנד

סוף-כל-סוף הויבט די „בית יעקב“ בעוועגונג אָן אַריינצודרינגען אויך אין אויסלאַנד. אין דייטשלאַנד, שווייץ, טייל-ווייז אויך אין אַמעריקאַ, רופט אַרויס גרויס אינטערעס די „בית יעקב“ בעוועגונג און די אָרטאָדאָקסישע מעדכען-גרופּען פון דער גאַנצער וועלט, זענען בעזונדערס פּעראינטערעסירט אונ'ם וואוקס און ענטוויקלונג פון אָט דער היסטאָרישער בעוועגונג.

אָרטאָדאָקסישע פרויען און פרייליינס!

אין די חדשים אדר-ניסן איז אייער הייליגער פליכט צו זאַמלען יעהרליכע און האַלב-יעהרליכע אַבאָנענטען פאַר אייער אָרגאַן „בית יעקב“

פאָדערט פּראָספּעקטען און זאַמעל-ליסטעס!

אויף יעדענס פערלאַנג שיקען מיר תיכף אַרויס פּראָספּעקטען און ליסטעס צו זאַמלען אַבאָנענטען—יעדער נייער אַבאָנענט איז נאָך אַ ציגעל צום גראַנדיעזען „בית יעקב“-בנין!

הרב ד"ר פנחס כהן.

יודישע וועלט-אַנשויאונגען, אגודת-ישראל און די פרוי.

רעפעראַט געהאַלטען ביי דער פרויען-גרופּע פון אגודת-ישראל — וויען.

עס איז איינגענטליך אַ גאַנץ שווערע אויפגאַבע צו ערקלערען אין אַ קורצען רעפעראַט אַזאַ זעהר פערוויקעלטען ענין. קודם-כל וואָלט מען איינגענטליך געדאַרפען פאַר זיך זעלבסט קלאָר מאַכען, וואָס איז יודישע וועלט-אַנשויאונג איבערהויפּט.

ווען מיר ווילען עהרליך זיין, מוזען מיר מודה-זיין אַז אין אונזער וועלט-אַנשויאונג איז פאַרהאַן צופיעל „געבאָרגטעס“, צופיעל וואָס מיר האָבען פשוט גענומען פון פרעמדע געביעטען און עס איז נישט געלונגען דאָס אַלין צו פערבינדען מיט די עלעמענטען פון דערווירקליך-יודישער וועלט-אַנשויאונג. איך וויל דאָ בעטאָנען: עס איז גאָרנישט פאַרהאַן דאַגעגען, — זאָגאַר אין די יודישע ספרים ווערט גאָר נישט געזאָגט דאַגעגען, אַז מען זאָל זיך ערווערבען געדאַנקען און עמפּינדונגען פון אַנדערע געביעטען פון מענשליכען וויסען. די יודישע וועלט-אַנשויאונג אָבער פאָדערט, און מוז עס פאָדערען אַז דאָס אַלין „גענומענע“ און „געבאָרגטע“ זאָל געמאָסטען און געפּרובט ווערען דורך דעם, וואָס מיר פערשטעהען און מיר האָבען אין פערלויף פון טויזענטער יאָהרען פערשטאַנען אַלס יודישע וועלט-אַנשויאונג.

די אַגודת-ישראל, וואָס וועגען איהר מדות און ציעלען, הערשען נאָך ביי טייל מענשען אונקלאָרהייטען, האָט אַלס איהר ערשטע, מען קאָן זאָגען, איינציגע אויפגאַבע צו ענטוויקלען אַ ריינע יודישע וועלט-אַנשויאונג. אַנשטאָט דעם קאַמף-רוף, וואָס מען הערט כסדר פון אַלע זייטען, אָנשטאָט דאָס שלאַג-וואָרט „יודישע קולטור“,—אָנשטאָט דעם אַלעם שטעלט די אַגודת ישראל דאָס וואָרט „יודישע וועלט-אַנשויאונג“, און האָפט, אַז יעדער וועט מוזען זעהען אין דעם, דעם אמת'ן קולטור-ווערטה.

עס איז די אויפגאַבע פון „אַגודת ישראל פרויען-גרופּע, אַז איהר וועלט-אַנשויאונג, אוהר פערהעלטעניס צום אייגענעם לעבען, צו די אַרומיגע געשעהענישען, זאָל זיך אַזוי ענטוויקלען, אַז זי זאָל דאָס אַלין פּרובען דורך דעם בוי-שטיין פון אונזער אור-אַלטע וועלט-אַנשויאונג, ווי אונזער תורה און אונזערע חכמים האָבען זי פערשטאַנען.

אָט האָבען מיר אין דער תורה עטוואָס, וואָס מוזען אין יעדען פון אונז טיעף אַריינדרינגען, דאָס איז דער געדאַנק פון ב ר כ ה, פון ז ע ג ע ן. דער בעגריף פון ברכה איז היינט אַ ביסעל פערפלאַכט געוואָרען. איך גלויב נישט, אַז עס זאָל זיין אַ פאָטער אָדער אַ מוטער, וואָס זאָל ביים בענשען אַלע שבת זייערע קינדער נישט פיהלען אין זיך עטוואָס, וואָס הויבט זיי אויף איבער דעם אַלטעגליכען, איבער דער ערד, אַ אַהנונג פון הימעל. איך גלויב נישט, אַז עס זאָלען זיין קינדער, וואָט ווען זיי ווערען געבענשט דורך זייערע עלטערען זאָלען זיי נישט פיהלען אין זיך דעם שטראָם פון אייביגקייט. די דאָזיגע בענשען-געפיהלען מוזען עטוואָס נייעס שאַפען. עס איז צו בעדויערען וואָס דער דאָזיגער הייליגסטער אַקט פון בענשען איז צו-אָפט בעדעקט געוואָרען מיט דעם שטויב פון אַלטעגליכען.

דער וועג צו דער ג—טליכקייט פיהרט דורך אונזער בעציהונג צו מענשען — אַ אַנדערער וועג צו דער אייביגקייט איז נישטאַ, אַנדערע טויערען לאָזען זיך נישט אויפשליסען. ווען מיר פאַסען גרינדליך אויף דעם דאָזיגען געדאַנק, וועלען מיר קאָנען תופס-זיין דעם הויפּט-זין פון דעם, וואָס דער אַלמעכטיגער האָט אָנגעוויזען אַברהם אבינו, אין דעם אויסדרוק „והיה ברכה“ ווען מען פרעגט אונז, וואָס איז דער ציעל פון דער אגודת ישראל, פון איהרע גרופּען, ענטפערען מיר רוהיג, אַז אונזער בערוף איז „צו ווערען אַ ברכה“, און בעזונדערס איז עס די אויפגאַבע פון די פרויען, וואָס דער צאַרטער בעגריף פון זעגען און בענשען איז זיי נעהנטער צום האַרץ, טיעפער אין געמיהט.

און אָט וויל איך יעצט אָנווייזען אויף נאָך אַ הויפּט-יסוד פון אונזער יודישער וועלט-אַנשויאונג, וואָס געפינט זיך אויך אין דער תורה.

איך מוז אייך אָפענהערציג זאָגען, אַז איך זעלבסט בין געווען דאַגעגען, דאָס טעכטער פון יודישע הייזער זאָלען אַזוי פיעל לערנען ווי די זיהן; איבריגענס אין אונזער הייליגער מסורה ווערט דאָס דאָזיגע בעהויפּטעט. נאַטירליך, אין אַ צייט פון אַלגעמיינע פרויען-וואהל-רעכט,

הרב דר. פנחס הכהן, פּרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע פון דער אַלוועלטליכער „אגודת ישראל“.

איז עס עטוואָס שווער אָנצוווענדען בעגרענצונגען, אין בעצוג צו פרויען. אָבער ווען מיר קומען צום בעוואוסטזיין, אַז די אינערליכסטע אויפגאַבע פון דער פרוי איז קודם-כל פאַר זיך זעלבסט אַ ערציהערין צו זיין, אַז אַלין וואָס אַ יודיש פרום מיידעל לערנט דאַרפט אין יעדען וואָרט, אין יעדען אָטעם-צוג לעבען געוואָנען, וועלען מיר עס גוט בעגרייפען, אַז נור דאָס דאַרף ווערען דאָס האַרץ און די נשמה פון דער פרוי, פון דער יודישער פרוי, וואָס איז די טהאַט זעלבסט, די מעשים פון דער יודישער וועלט-אַנשויאונג.

איך טראָג מיך איבער אין מיין פאַנטאַזיע אין אַ צייט, אין אַ זיסע ריהרענדע צייט, ווען אונזער פרויען-און מיידעל-וועלט האָבען אונז מענער אין דער הינזיכט פון פרומקייט און ג—טס-פאָרכטיגקייט ווייט איבערגעשטיגען. אונזערע באָבעס און עלטער-באָבעס, די אַמאָליגע יודישע פרויען, זענען, ביי זייער גאַנצער בעגרענעצקייט אין יודישען

און אַלגעמיינעם וויסען, געווען אין זיך איינגעשלאָסענע פּערזענליכקייטען. זיי זענען געווען אַ ברכה פֿאַר זייער אומגעבונג, פאַר זייערע מענער און קינדער.

איך וויל אייך געבען אַ בילד דערפון אויס אונזער תורה=שבעל=פה. אין דער תורה ווערט דערצעהלט איינפאַך, אַז יצחק האָט געגראָבען דריי ברונעם, און די ליעבע שכנים האָבען איהם די ברונעם געוואָלט צו=נעהמען. די יודען האָבען, אַזוי האָט מען געזאָגט דאַמאָלס, קיין רעכט נישט ברונעם צו גראָבען. די הייליגע תורה דערצעהלט ווייטער, אַז די דריי ברונעם האָבען געהאַט נעמען: עשק (געגענזאַץ) שטנה (האַס) און רחובות (פערברייטערונג). די רחובות=ברונעם האָט מען איהם נישט געוואַגט צו=צונעהמען. אָט אויף דעם דאָזיגען קניפּט זיך אַ וואונדערבאַרע ערקלערונג, וואָס איז דער צווייטער גרונד=בוי=שטיין פון דער אַגודת=ישראל=וועלט=אַנשויאונג.

זייט אוראַלטע צייטען זענען פאַרהאַן דריי קוועלען, ווי צו קומען נאָהנט צו דער ג—טליכקייט. די ערשטע קוועלע איז דאָס געשעהען אין דער נאַטור; מען בליקט הויך אַרויף צו די שטערנס, מען דרינגט=אַריין טיעף אין דער ערד, מען זעהט געהיימניספולע קרעפטען לעבען און וועקען, און מען זאָגט זיך, אַז דאָס אַלץ מוז האָבען און האָט אַ מייסטער, אַ רעגירער. דער דאָזיגער געדאַנקען=גאַנג איז געוועזען שוין זייט טויזענדער יאָהרען דער אויסגאַנגס=פונקט, פון וועלכען געבילדעטע פערזאָנען האָבען געזוכט דעם וועג צו דער ג—טליכקייט, אָבער קיינמאָל איהם נישט געפינען. מען קאָן נישט אין דער נאַטור אַזוי לייכט זיך קלאָר מאַכען איבער די פאַרהאַנענע סתירות, געגענזאַצען, מען דאַרף פערמאָגען אַ געוואַלטיגע שטאַרקייט פון גייסט און ווילען, אום דורכצוקומען צווישען די געגענזאַצען פון ליכט און דונקעל, בליהען און פערגעהן, לעבען און טויט. דער מענש מיט זיין איינענער קראַפט קאָן עס נישט ערפאָרשען. דעריבער האָט יצחק קיין תביעות נישט אַרויסגעשטעלט, ווען די שכנים האָבען בעהויפּטעט, אַז דער געגענזאַץ=קוואַל איז זייערער.

די צווייטע קוועלע איז דאָס, וואָס מען בעצייכענט מיט'ן וואָרט געשיכטע. גראָד וואָס אָנבעלאַנגט די געשעהענישען פון די לעצטע יאָהרען, וואָס מיר זעלבסט האָבען דורכגעלעבט, — מוז יעדער זיך זאָגען, אַז דאָ איז פאַרהאַן אַ ווילען, אַז נישט קיין בלינדער צופאַל הערשט אין שיקזאַל פון דער מענשהייט: עס זענען געווען אין די אַלטע צייטען מענשען, וואָס האָבען דורך בעטראַכטען די געשיכטע פון דער מענשהייט געזוכט דעם וועג צו דער ג—טליכקייט, און האָבען אויך געפינען, אָבער — אַ ג—ט, וועלכען זיי האָבען זיך זעלבסט אויפגעשטעלט. דורך דאָס גרויסע געשעהען פון דער מענשהייט, דורך דעם וואָס מען רופט וועלט=געשיכטע, ציהט זיך נישט דער געדאַנק פון ליעבע, און עס האָט זיך תמיד אַרויסגעוויזען, אַז אין די בעציהונגען פון דער מענשהייט פון די מענשהייטס פעלקער און פון די מענשהייטס=שטאַאַטען, האָט זיך די ליעבע נישט אַרויסגעוויזען אַלס מעכטיג. עס איז מערקווירדיג, אַז אַלץ וואָס מען לערנט אין די ביכער פון געשיכטע, איז ענטשטאַנען אין מאָמענטען פון שנאה און האַס, און אויך יעצט לעבען מיר אין אַ צייט, ווען דורך די גאַנצע וועלט ווערט דער האַס, דער געגענזאַץ בעטאָנט. אויף דעם דאָזיגען שנאה=קוואַל האָט אַלזאָ יצחק מיט אַ גרינג האַרץ זיינע שכנים איבערגעלאָזט.

און אָט דערפון אַליין קאָנט איהר לערנען די אמת'ע יודישע וועלט=אַנשויאונג, ווי די אַגודת=ישראל פאַסט זי אויף. קענט איהר לייטען אייערע בעציהונגען צו דעם וואָס אין אונז און אַרום אונז געשעהט, נעמליך, צי פיהרט עס נישט צו געגענזאַץ, צו שנאה, צו צאַנקעריי. ביז צו דער שעה ווען דער אַלמעכטיגער וועט אונז פון גלות אויסלייזען, געהען מיר דורך די וועלט מיט אַ שטאָלצען אָבער אויך בעשיידענער בעשטימונג, נעמליך ליעבע צו ערוועקען און ליעבע צו געבען. יודישע געשיכטע און יודישעס געשעהען איז אַ וואָרט פון ליעבע צו דער וועלט.

יצחק גראָבט אַ דריטען קוואַל. די תורה רופט איהם רחובות, דערווייטערונג, דאָס איז די דערווייטערונג, פון לעבען, דאס ערקענען, אַז אויך דער טויט איז אַ אַנדערע פאָרם פון לעבען, צווישען לעבען און טויט איז קיין געגענזאַץ נישטאָ. איהר האָט מסתמא געהערט, — און אויב איהר האָט נישט געהערט איז אויך קיין געפאַהר נישט, — אַז עס איז פאַרהאַן אַ אַנשויאונג, וואָס בעטראַכט דאָס גאַנצע לעבען אַלס אַ קאַמף אום דאָס דאַזיין, מלחמת=הקיום, דאָס איז דאָס אומגליקליכסטע וואָרט, וואָס איז ווען=עס=איז אַרויסגעזאָגט געוואָרען. געגען דעם טרעט אַרויס די אמת=יודישע וועלט אַנשויאונג, וואָס לערנט ליעבע און מיטגעפיהל צום צווייטען.

שרה שענירער — אין פראַנקפורט א. מ.

רייזע נאָטיצען.

איך געפין זיך אין צוג, וואָס געהט אָב קיין פראַנקפורט, די שטאָדט וועלכע כ'האָב אַזוי גערן געוואָלט זעהן.—

אָנקומענדיג מיט דער באַהן לאָז איך זיך גלייך פיהרען דורך מיינער אַבעקאַנטע צו דער שול-געביידע, וואָס האָט אויפגעשטעלט ר' שמשון רפאל הירש ז"ל אין יאָהר 1857.—

דער דירעקטאָר פון דער שולע אויסהערענדיג מיין וואונש בייצוואוינען די לעקציעס זייענדיג דערין שטאַרק פעראינטערעסירט לאַדענט מיך איין אויף מאָרגען.—

איך געה דאַן צו ה' יעקב ראָזענהיים, וועלכער לעגט מיר פאָר צו בעזוכען פריהער די פאָלקס-שולע. — דעמזעלבען נאָכמיטאָג האָב איך שוין געהאַט ס'גליק בייצוואוינען ווי אַנ'ערך ניינציג קינדער וועמענס עלטערן זענען אַגאַנצע וואָך נישט אין פראַנקפורט, קומען אין דער שולע ווי ס'העלפען ווי מאַכען די שול-אויפגאַבען צוויי עלטערע פריילײנס און נאָכהער ווי זיי שפּילען זיך אַ געוויסע צייט וואַשען זיי זיך צום עסען. ס'איז פשוט אַ פערגעניגען צו זעהן מיט וואָס פאַר אַ התלהבות די קינדער מאַכען המוציא אָדער אַנ'אַנדערע ברכה. 20 מינוט דויערט ס'עסען דאַן בענטשען זיי אַלע צוזאַמען און מיין האַרץ ווערט אָנגעפילט מיט אונענדליכער פרייד צוזעהענדיג ווי אַזוי ס'ווערען ערצויגען יודישע קינדער.

אויף דער נאַכט בעזוך איך די לעקציע פון די מעדכען-גרופּע ביי ד"ר עהרמאַן, וועלכע ווייזט אַרויס דעם גרעסטען אינטערעס צו יודישע למודים. — פרייטאָג קום איך אין דער פאָלקס-שולע בעת די למודים ווי ס'איז גערעדט געוואָרען איבער דער סדרה פון דער לויפענדער וואָך. אַלע קינדער בעטייליגען זיך, אַרויסזאָגענדיג זייערע מיינונגען...

פרייטאָג צו-נאַכטס געה איך אין דער ברויער שוהל וואו איך בעגעגען טויזענדער יודען שטעהן און דאַווענען מיט אמת-יודישער התלהבות און בשעת מעשה טראַכט איך מיר צו

עלף פאַמיליעס אינגאַנצען איז דער גרויסער לעהרער און גאון רבי שמשון רפאל הירש ז"ל געקומען, און וואָס איז פון זיי געוואָרען? יאָ, ביי פעסטען רצון קאָן מען אַלעס דערגרייכען. ס'איז אויך בעזונדערס אינטערעסאַנט געוועזען צו זעהן ווי הרב ברויער שליט"א האָט געבענשט די יונגלעך.

נאָכ'ן עסען האָב איך פערבראַכט ביי דער פאַמיליע ה. וועלכע זענען אייניקלעך פון הירש ז"ל, דאָרט האָב איך מיך אָנגעהערט פערשידענע איינצעלהייטען פון לעבען פון אָט דעם גרויסען יודען, פון וואָס איך האָב מיך געפיהלט איבערגליקליך. — שבת ביי טאָג האָב איך געהאַט ס'געלעגענהייט צו זעהן ווי אַזוי ס'פערברענגען די אָרטאָד. מיידלעך, אָט דעם הייליגען טאָג ביי יודען. קודם כל הערען זיי אַ שעור שלחן ערוך און נאָכ'ן דאַווענען מנחה, לערנען זיי חומש. אויף דער נאַכט אַ פאָרטראַג איבער חסידות א. א. וו. און מיין האַרץ ווערט דאַן פול מיט קנאה פאַרוואָס איז דאָ ביי אונז נישט אַזוי. —

די רעשטטעג פון מיין ווייַלען אין פראַנקפורט האָב איך אויסגענוצט צו בעזוכען די שולע וואָס איז אויף הירש'ס נאָמען. און מערקווירדיג, מיט וואָסערע יודיש פייער עס זענען דאָרט דורכגענומען די יודישע קינדער און נישט קיין וואונדער איז עס, דען אויך זייערע מוטער'ס האָבען אין דער שולע געלערנט און זיי טהון אַלזאָ איינפלאַנצען אין דער היים אין די קינדער'ס הערצער, דעם זעלבען גייסט, וואָס אין דער שולע דער לעהרער.

זייענדיג ביי דער טאָכטער פון יהודא הירש, מחבר פון פירוש אויף ישעי', האָט מען מיר געוויזען אַ אַלבום פון זייער מוטער. — אויף דער ערשטער זייט איז געשריבען מיט די האַנד פון הירש'ס פרוי פאָלגענדעס: „זכרונות-בלעטער זענען צייכענס פון פערגאַנגענע טעג, דערפאַר רעדט דאָס בלאַט ווען די שטימע איז שוין לאַנג פערקלונגען איך לעג מיין האַנד אויף דיין קאָפּ מיט די הערצליכע ברכה: זיי אַזוי שעהן און טוגענדהאַפט ווי שרה, אַזוי קלוג און פרום ווי רבקה, אַזוי ג—טס'פאָרכטיג ווי לאה, דאַמאָלס וועט דיך ג—ט בענשען ביז דיין לעבענס-ענדע". דיין באָבע. — אויף דער זעלבער זייט אונטען: „דיין זיידע נעמט די אַלע פריהעדדיגע ברכות פאַר דיר ליעב קינד, צוזאַמען: זיי אַזוי ווי דיין באָבע דאַן זענען ווי אַלע ערפילט.—דיין זיידע שמשון. — דאַן איז געשריבען פון פאָטער איהרען יהודא הירש ז"ל: „די וואונשען פון מיינע עלטערן האָבען דיך בעהערט, כ'בעט השי"ת זיי זאָלען ווערען דערהערט, דאַמאָלס וועסטו געהן דורכ'ן לעבען אונגעשטערט, כ'נעם מיך אין זיי אָן מיט הערצליכקייט. אונטער אַלע ווינשען, וואָס דאָס האַרץ בעגעהרט, אונטער אַלע צייטען, וואָס זענען דער שטרעבונג ווערט, אַלס גוטע, וואָס גליק און זעליגקייט אונז מעהרט איז דער בעסטער שטעטס: צופרידענהייט!

פליכט ערפילונג איז עס, וואָס אונז גליק בעשערט די תורה איז עס, וואָס דעם וועג דאַצו לעהרט, שטענדיג האָט איהר קראַפט זיך טריי ערפיעלט, לאָז דיר אַלזאָ נישט רויבען דיין יודישקייט!

דיין פאָטער יהודא הירש.

פערפולט איז דער גאַנצער אַלבום מיט פערצייכנונגען פון דער גאַנצער משפחה נאָר דאָס לעצטע בלאַט איז נאָך לעדיג געוועזען. איך האָב מיך אַלזאָ דאָרט פערשריבען מיט פאָלגענדע ווערטער: „כ'ווייס, אַז ס'איז אַחוצפה זיך אין אַ פרעמדען אַלבום איינצושליסען, אָבער פאַר גייסטיגע ווערק מוזען די העפליכקייט'ס געזעצען אָבטרעטען. ווען זי וועלען אָט די שירות לעזען דערמאַנען זי זיך, אַז ס'איז איינע געוועזען, וואָס האָט געוואָלט פערזענליך זעהען ווי די ווערק פון אַגעניאַלען מענש ווייטער געהן".

זונטאָג ביי נאַכט האָט ה' ראָזענהיים אויף אַנ'אַספּה פון 150 פּרל. גערעדט איבער די בית יעקב שולען. די לעצטע האָבען צוגעזאָגט, ווי ווייט מעגליך צו צוהאַלטען דער בעוועגונג. — זיי האָבען געזאַמעלט אַ גאַנצען טאָג ביכער פאַר אונזער בית יעקב און געשאָנקען 65 ביכער זעהר ווערטפולע. איך דאַנק זיי פאַר די פריינדליכע בעהאַנדלונג און בעזונדערס פאַר דעם וואַרימען אינטערעס, וואָס זיי ווייזען אַרויס צו דער בית יעקב בעוועגונג אין פוילען.

די „בית יעקב"=פאַר=קאָנפערענץ אין וואַרשא

(אויספיהרליכער בעריכט פון אונזערע ספּעציעלע קאָרעספּאָנדענטען)

מיטוואָך א' אדר 4 נאָכמיטאָג האָט זיך אין לאָקאַל פון דער חבצלת=שולע געעפענט די „בית יעקב"=פאַר=קאָנפערענץ, אין וועלכע ס'האָבען אַנטיילגענומען אַ גרעסערע צאָהל דעלעגאַטען פון די שול=קאָמיטעטען און אַ טייל לעהרערינס פון די „בית יעקב"=שולען.

פאַר די דעלעגאַטינס איז געווען רעזערווירט אַ דערבייאיג צימער.

אויפ'ן סדר היום זענען געשטאַנען פאָלג. פונקטען:

1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּרעזידיום, 3) בעריכט פון דער קראַקאָווער „בית יעקב"=צענטראַלע, 4) די וועגען און ציעלען פון „בית יעקב"=רעפעראַט פון דר. דייטשלענדער, 5) איבער אָרט. ליטעראַטור — רעפעראַט פון א. ז. פרידמאַן, 6) בעריכטען און דעבאַטען, 7) בעשלוסען.

ערעפנונגס-רעדע פון דעפּ. הרה"ג ר' אהרן לעוויז שליט"א סאַמבאָרער רב

פון דעם מאָמענט אָן זייט עס איז ענטשטאַנען די אגודת ישראל, האָט זי זיך געשטעלט די אויפגאַבע און געמאַכט פאַר איהר הייליגסטע פליכט, צו זאָרגען פאַר'ן חנוך פון דער יודישער יוגענד; אום אויפצולעבען דעם גייסט פון ישראל=סבא און אויפצובויען אַ יודיש לעבען אויף די אויסגעפּרובטע יסודות פון אונזער טויזענד יעהריגער קולטור — די תורה הקדושה — האָט די אגודת ישראל געמוזט שענקען די געהעריגע אויפמערקזאַמקייט די ערציהונגס=אויפגאַבען, ווייל די יוגענד איז דער בעסטער משכון פאַר די דערהאַלטונג פון אונזערע גייסטיגע אוצרות; מעג דאָס אַלטע דור זיין דורכגעדרונגען מיט'ן יודישען רעליגיעזען גייסט און זיין טריי אונזער תורה, האָט עס דאָך די קנאַפּסטע בעדייטונג ווי באַלד עס פעהלט די יוגענד און זי געהט נישט מיט — די צוקונפט איז דאַן נישט אונזער און די געפאַהר איז גרויס!

דער ערשטער, וואָס האָט בעקאַנט געמאַכט אויף דער וועלט דעם בורא עולם — אונזער שטאַם=פאָטער אברהם אבינו, איז טאַקי געווען אויך דער ערשטער בעגרינדער פון דער נויטיגקייט, עס זאָל הערשען די פאָלקאָמע האַרמאָניע צווישען אַלט און יונג און דאָס האָט סימבאָליזירט זיין מטבע: זקן וזקנה מצד אחד בחור ובתולה מצד אחד. כדי עס זאָלען לעבען און האָבען אַ אייביגען קיום די יודישע טראַדיציעס, טאָר צווישען עלטער און יוגענד נישט זיין קיין תהום.

אגודת ישראל האָט דעריבער דאָס ערציהונגס=פּראָבלעם פאַר דאָס וויכטיגסטע און דרינגענדסטע אַנ'ערקענט

אין ווידמעט אַלע כחות עס צו לעזען.

ווען מען רעדט פון ערציהונג טאָר מען אָבער נישט זיין מעהר אַלזייטיג און איבערפלעכליך, אונטער דעם וואָרט ערציהונג קאָן מען שוין מעהר נישט מיינען, נאָר די ערציהונג פון מענליכען געשלעכט. מיר מוזען אָפען זאָגען: די ערציהונג פון ווייבליכען געשלעכט איז שטאַרק פערנאַכלעסיגט געוואָרען; די קאָנסעקווענצען פון'ם נישט זאָרגען פאַר אַ גוטע רעליגיעזע טעכטער-ערציהונג, זענען די שרעקליכסטע טראַגעדיעס און טרויריגסטע קאַטאַסטראָפעס אין אונזער יודיש לעבען. מיר האָבען נאָר פערגעסען דאָס די יונגע טעכטער ווערען דערנאָך מוטערס, ערציהערינס פון אַ ניי יודיש דור און אום דערצו צו זיין בערופען, דאַרפען זיי זיין דורכגעדרינגען מיט'ן גייסט פון אונזער יודישער קולטור.

ביים גרעסטען און ערהאַבענסטען מאָמענט אין אונזער געשיכטע, ביי קבלת התורה איז שוין אָבגעשאַצט געוואָרען די קראַפט פון דער פרוי און דעם איינפלוס פון איהר ערציהונג. נאָך דאַמאָלס האָט מען שוין געזאָרגט צו געווינען די יודישע פרוי, מיר געפינען אין דער תורה: ג—ט זאָגט צו משה'ן, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל — אַזוי זאָלסטו זאָגען צו די פרויען (לויט דער מסורה ווערען די פרויען אָנגערופען, בית יעקב) ותגיד — אויף לשון הקודש הייסט עס אויך, זי זאָל זאָגען — די תורה מיינט אַלזאָ דערמיט, די פרוי זאָל עס איבערגעבען איהרע קינדער; אין איהר האַנד ליגט די ערציהונג פון די קינדער!

בפרט היינט, ווען דער מאַן איז פול מיט זאָרג, די דאגות הפרנסה מוטשען דעם מאַנ'ס מוח און ער האָט נישט קיין צייט אָבצוועטהמען, ליגט אין די האַנד פון דער פרוי דער שליסעל פון'ם קינד'ס האַרץ און איהר הייליגסטע אויפגאַבע איז אַלזאָ, איינצופרעגען אינ'ם קינד'ס נשמה דאָס יודישקייט.

עס ווילט זיך אויך דערמאָהנען אַן עפּיזאָד פון אברהם'ס לעבען: ווען די מלאכים זענען געקומען מיט דער בשורה פון יצחק'ס געבורט — דער געבורט פון כלל-ישראל האָבען די מלאכים געפרעגט, אי' שרה אשתך? מיר מוזען צום ערשט וויסען די שטעלונג פון דיין פרוי שרה! הנה באהל — האָט אברהם געענטפערט — איהר גאַנצע טעטיגקייט איז אין הויז; אין דער פאַמיליע איז איהר ווירקונגס-קרייז! ווי די מלאכים האָבען דאָס דערהערט, האָבען זיי געזאָגט! שוב אשוב אליך — ווען זי פערשטעהט איהר אויפגאַבע דאַן קאָן מען איהר אָנפערטרויען אַז פון איהר זאָל ענטשטעהען דאָס יודישע פאָלק.

האָט מען אָבער אין דער לעצטער צייט! געקאָנט ערוואַרטען אַז די פרוי זאָל מיטווירקען אין דער ערציהונג? ליידער איז דערויף אַפילו נישט געווען די האָפנונג. עס שוועבט פאַר אונזערע אויגען די טראַגעדיע פון דער געגענוואַרט: דער מאַן שטעהט אינגאַנצען, ראשו ורובו אינ'ם יודענטהום און די פרוי איז דורכגעדרונגען מיט גאַנץ אַנדערע אידעען, וועלט-פרעמדע דעם יודענטהום—עס איז געטרענט די האַרמאַניע אינ'ם יודישען הויז און וואָס האָט מען געקאָנט ערוואַרטען פון אָט אַזעלכע פרויען?... ווען זיי אַליין זענען קאַלט.

ענדליך, איז אָבער געקומען אַ פערבעסערונג דערין, די ערשטע שריט איז די שוין געשאַפענע „בית יעקב" בעוועגונג, וואָס איהרע פרוכטען זענען אַ רייהע אינסטיטוציעס וואָס האָבען מיט זיך געבראַכט כבוד און רוהם פאַר'ן רעליגיעזען יודענטהום. מיר זענען אָבער נאָך אַלץ נישט געקומען צו דער געהעריגע ענטוויקלונג אויף דעם געביעט. מיר האָבען באמת צו פערדאַנקען די גרופע מוטהיגע פרויען פאַר דער ערהאַבענער התחלה, אָדער מיר זענען נאָך וויט פון עצם-תכלית צו-וואָס מיר דאַרפען דערגרייכען.

מיר לעבען אין אַ צייט פון גלייכבערעכטיגונג, ווען די איראָפּעאישע וועלט זאָגט דאָס זי געט דער פרוי איהרע רעכט און מיר האָבען כלומרשט נישט דאָס פערשטענדניש דערפאַר — מיר מוזען דאַריבער אויפקלערען דעם פאַקטישען אונטערשיעד צווישען פאַלשע און אמת'ע רעכט, אָבגענאַרטען און ריכטיגען כבוד. נור מיר, די אָרטאָדאָקסיע, אונזערע חכמים האָבען געשעצט די פרוי און איהר רעכט געגעבען. ביי אונז איז נישט די פרוי אַ קעמפערין אין גאַס, דאָס פערשטעהען מיר נישט אונטער'ן בעגריף רעכט. מיר האָבען דער פרוי געמאַכט פאַר אַ כהנת,— איהר אָנפערטרויעט די ווירדיגסטע לעבענס-אויפגאַבע, די ערציהונג פון אונזער יונג דור און דערפאַר בעקומט זי די אַנערקענונג — כל כבודה בת מלך פנימה — מיט איהר אַרבייטזאַמקייט אין הויז גיט זי דער געזעלשאַפט און אָט דאָס דאַרף זיין דער ציעל פון דער „בית יעקב" בעוועגונג, וועלכע איז דער קאָסטבאַרסטער שטיין אין דער קרוין פון אַגודת ישראל.

זאָלען מיר האָפען דאָס די „בית יעקב" בעוועגונג וועט זיך ווייטער ענטוויקלען. בפרט ווען מיר זעהן דאָס אין אַזאַ צייט ווען אַרום אונז הערשט אַ מורא'דיגע פאַסיוויטעט צו דער אַרבייט פאַר עפּעס העכערס — און מוטהיגע פרויען קלאַמערן זיך פעסט אַרום אונזערע אידעען — איז צו ערוואַרטען און האָפען דאָס די בעוועגונג וועט האָבען הצלחה און ברענגען די געהעריגע פרוכטען.

איך עפען די היינטיגע פאָר-קאָנפערענץ און בעגריס היים אונ'ם נאָמען פון ועד הפועל פון דער אַגודה אין פוילען אַלע ערשינענע דעלעגאַטען (שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען).

אַלס פאָרזיצענדער ווערט געוועהלט דער חשוב'ער גאַסט דר. ש. דייטשלענדער (וויען) אַלס בייזיצענדע און סעקרעטאַרען די ה"ה: דר. ל. ניעמצעוויטש (ביאַליסטאָק א. ז. פרידמאַן (וואַרשא) מ. בוימבערג (וואַרשא) א. ג, פרידענזאָהן (לאָדז)

דר. דייטשלענדער נעהמט איבער דעם פאָרזיץ דאַנקט פאַר דעם כבוד און ערקלערט: מיר געהען יעצט נישט שאַפען די בית יעקב בעוועגונג, נור זי שטאַרקען און פערפעסטיגען און דער עיקר פאָרברייטען פראָיעקטען און פאָרשלאַגען פאַר דער אייגענטליכער גרויסער „בית יעקב" קאָנפערענץ, וואָס ווערט געפּלאַנט אַז זי זאָל פאָרקומען אין דער צייט פון אב און אלול ה.י.

ביז יעצט איז נאָר געווען „בית יעקב" לכו — די פרויען האָבען זיך ס'רוב דערמיט אָפגעגעבען, פון היינט אָן אָבער — ונלכה — די גאַנצע אַגודת ישראל מוז אין דער הייליגער אַרבייט אַקטיוו בעטייליגט זיין.

בעריכטס-רעדע פון ה' אשר שפירא (קראקא)

איך וועל מיר ערלויבען אין קורצע שטריכען צו בעריכטען, איבער דער ענטשטעהונג און ענטוויקלונג פון דער „בית יעקב" בעוועגונג, זייט דער ערשטער התחלה ביז'ן היינטיגען טאָג.

אינ'ם יאָהר תרע"ז איז אין קראָקאָ געגרינדעט געוואָרען דורך דער פרוי שענירער א „בית יעקב" שולע מיט 25 תלמידות; אין יאָהר ע"ח האָט די שולע איבערגענומען די קראָקאָווער אגודה שוין מיט 80 שולערינס; אינ'ם יאָהר ע"ט האָט די שולע שוין געהאַט 280 תלמידות און אינ'ם יאָהר תרפ" 300 — ערשט אינ'ם יאָהר פ"א האָבען זיך געגרינדעט אויף דער פראָווינץ 4 שולען אין וועלכע ס'האָבען געלערנט 940 קינדער — פ"ב — 9 שולען פ"ג 13 שולען פ"ד — 28 שולען — פ"ה — 46 שולען.

עס איז אַלזאָ צו זעהן דאָס אין די לעצטע צוויי יאָהר האָט די בעוועגונג זיך זעהר פערשטאַרקט און אָנגענומען אַ ברייטען כאַראַקטער. אַ בעזונדערן דאַנק פערדינט דערביי דער ה' פרידענזאָהן, וועלכער האָט אינ'ם יאָהר פ"ד אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען דעם „בית יעקב" זשורנאַל און דער לעצטער האָט פּאָפּולאַריזירט אויף דעם ברייטסטען אויפן דעם „בית יעקב" געדאַנק.

וואָס אַנ'אמת, האָבען מיר באַלד אין דער התחלה אויך געוואָלט די שולען איינאָרדנען מיט למודי חול, כדי די קינדער זאָלען לגמרי נישט ברויכען צו בעזוכען פרעמדע שולען. אין קראָקאָ גופא, האָבען מיר דערביי זיך אָנגעטראָפען אויף צוויי הויפט-שוועריגקייטען: די לעהרערינס מוזען האָבען מאַטורע און אַ זאָלכע זענען לרוב מחללי שבתות; גאַנץ בעזונדער זענען די אַלגעמיינע שולען פאָלקאָם בחנם און אין אונזערע שולען ווען זיי זאָלען אויך האָבען דעם למודי-חול-אונטערריכט, וואָלט דער שכר-למוד געמוזט בעדייטענד טייער זיין — מיר האָבען דאַריבער זיך בעגניגענד געלאָזט מיט שולען אויף בלויז למודי קודש, דערפאַר אָבער האָבען מיר אויך איינגעאָרדנט פאַך-קורסען מיט אַלע איינריכטונגען. שפּעטער ווען אונזער שולע אין קראָקאָ האָט זיך אָנגעהויבען ענטוויקלען האָבען מיר געבויט אַנ'אייגען בנין צו וועלכען עס האָט מנדר געווען אַ געוויסער ה' שכנא ריכטער פון אַנטווערפען 5000 פראַנק.

מיט אַ בעזונדערע אָפּפערווילינקייט איז אונז אָנגעקומען דאָס שאַפען פונ'ם אינטערנאַט פאַר די לעהרערינס און איהם אויסצוהאַלטען. ליידער ווייזען אונזערע אָרטאָדאָקסישע ברודער אין פוילען אַרוים זעהר ווענייג אינטערעס פאַר דער זאַך און העלפען גאָרנישט צו. מיר מוזען זיך אַליין מאַטערען אויפצוטרייבען דעם בודזשעט פון 2500 זלאָטעס אַ חודש אויף דער אויסהאַלטונג פונ'ם אינטערנאַט. אין דעם אינטערנאַט געפינען זיך ביים היינטיגען טאָג 28 לעהרערינס (אהן ע"ה) וועלכע מוזען האָבען בעקעסטיגונג און לאָזשי. פונוואַנען זאָלען מיר אָבער נעמען ווען מ'בעציהט זיך אַזוי קאַלט דערצו?

אַ סאַך בעסער פערשטעהט מען שוין אונזער זאַך מעבר לים, דער ד'ר. יונג מיט זיין ווי' פרוי אין ניו-יאָרק שיקען יעדען חודש 30 דאָלאַר פאַר'ן אינטערנאַט; — אדרבא, זאָלען זיך אונזערע פוילישע יודען אַראָבנעהמען אַ ביישפּיעל.

וועגען די פרוכטען פון דער „בית יעקב" בעוועגונג איז דוכט-זיך לגמרי איבריג צו רעדען, דען עס זענען דאָ טויזענדער פאַקטען פון קדוש-השם און צעהנדליגער טויזענדער נשמות זענען געראַטעוועט געוואָרען פאַר'ן יודישקייט אַ דאַנק דער „בית יעקב" בעוועגונג.

איהר מוזט אָבער נעהמען אין אכט דאָס די בעוועגונג הויבט זיך ערשט אָן; דער דראַנג צו עפנען נייע שולען האָט איבערשטייגען יעדע ערוואַרטונג און אום צו קענען טיילווייז צופרידענשטעלען דער פראָווינץ מיט לעהרערינס, מוז אויסגעבויט ווערען אַ ספּעציעל הויז, פאַר אַ סעמינאַריום מיט אַ אינטערנאַט, עס מוזען צוגעצויגען ווערען נייע פעדאַגאָגישע קרעפטען און דערצו מוז מען האָבען לכל-הפחות אַ סומע פון 20 טויזענד דאָלאַר.

אין פוילען איז אונמעגליך יעצט אַזאַ ריזיגע סומע צו-שאַפען אַפילו ביי דער גרעסטער אָנשטרענגונג. אַזוי ווי עס איז ביז יעצט, קאָן עס אָבער אויף ווייטער נישט בלייבען; זאָגאַר די 28 לעהרערינס, וואָס געפינען זיך אין קראָקאָ ליידען מאַטעריעל-נויט און געפינען זיך אין זעהר אַ ענג לאָקאַל — די אַגודת ישראל אין דער וועלט מוז אַלזאָ קומען צו-הילף!

דער פאָרזיצענדער, דר. דייטשלענדער דאַנקט די קראָקאָווער צענטראַלע בכלל און דעם ה' שפּיראָ בפרט פאַר זייער אונערמידליכער אַרבייט און גרויסע לייסטונגען און דריקט אויס דעם וואונש, דאָס די ה"ה יעקב ראָזענהיים און יאַקובזאָהן פון דייטשלאַנד און דר. יונג פון אַמעריקאַ זאָלען ווייטער ווי ביז יעצט פאָרטזעצען זייער אַרבייט לטובת דער זאַמלונג פון אַ גרויסען געלד-פאָנד לטובת דער „בית יעקב" בעוועגונג.

די וועגען און ציעלען פון „בית יעקב"

רעפעראַט פון דר. ש. דייטשלענדער.

חשוב'ע קאָנפערענץ!

איהר האָט פון מיר אייגענטליך נישט צו ערוואַרטען קיין נייע וועגען און ציעלען. די בעוועגונג איז דאָ און אַלעמענס הסכמה איז זי צו שטיצען און ווייטער ענטוויקלען. אויך די גדולי התורה זענען אייניג אין דער אַרבייט פאַר חנוך הבנות; אויב עס זענען פערהאַנדען חלוקי דיעות, זענען עס נאָר אין טעכנישע און פעדאַגאָגישע ענינים, וועגען וואָס אויך אונזער קאָנפערענץ דאַרף ענטשיידען און בעשליסען.

אונזער יעצטיגע קאָנפערענץ אונטערשיידעט זיך פון דער פעדאַגאָגישע און חנוך-קאָנפערענצען אין דייטשלאַנד מיט, וואָס דאָרט נעמען אַנטייל אין אַזאָלכע קאָנפערענצען נאָר געשולטע פעדאַגאָגען — דאָ אָבער איז יעדער עסקן, פאָטער און למדן פעדאַגאָג, ווייל אונז אינטערעסירט הויפּטזעכליך דער ציעל פון דער ערציהונג און דאַביי איז דעם פאָטערס דיעה די דעציזירענדסטע.

אויך אין דייטשלאַנד האָט דער בעריהמטעסטער שטאַטס-פעדאַגאָג קערשטיין, אַנערקענט די נויטיגקייט פון פרעגען די פאָטער וועגען ציעל פון דער ערציהונג און נישט נאָר די לעהרער. אויך „בית יעקב" לעגט אייגענטליך אַכט אויף דעם הויפּט-ציעל: אונזערע טעכטער מיט'ן גייסט פון תורה און יראת השם דורכצודרינגען.

די „בית יעקב“ קורסען אויף למודי קודש מוזען האָבען 10 שעה אין דער וואָך; עס מוז אָבער פיעל אַכט געלענט ווערען אויף צוגעבען די תלמידות גרינדליך יודיש וויסען. מ'טאָר נישט בלויז בעגייסטערן דאָס געפיהל נאָר אויך אָנזאַפּען דעם קינד'ס מוח מיט ידיעות היהדות.

*) איך לעג פאָר פאָלגענדען נאָרמאַל-שטונדען-פּלאַן.

	1	2	3	4	5	6	
קלאַס	דינים—ברכות א. א. וו.	תפלה איבערזעצונג און [illegible]	חומש	נ"ך	היסטאָריע	[illegible]	צוזאַמען
I	3	2	—	—	—	5	10
II	2	4	—	—	2	2	10
III	1	3	3	—	2	1	10
IV	1	3	3	—	2	1	10
V	1	2	4	—	2	1	10
VI	—	1	4	3	2	—	10
VII	--	1	4	3	2	—	10

*) בעמערקונגען צום לעהר-פּלאַן אויף דער זייט 66

די פראַגע, וואָס דאַרף אונז אַממייסטען אינטערעסירען איז די פּראָגראַם-פראַגע, אונזערע שולען מוזען האָבען אַ רייך לערן-פּראָגראַם.

מיר מוזען זיך שטעלען אַלס אויפגאַבע, די קינדער צו געבען גרינדליכע ידיעות היהדות, אַסך יודיש וויסען.

ווען מיר ווילען נאָר עפּעס לערנען פון דער מאָדערנער פּסיכאָלאָגיע, דאַן קאָן זי אונז מיט טויזענדער עקספּערימענטען אָנווייזען, דאָס הוילע בעגייסטערונג און בלויז וועקען דאָס געפיהל ביים קינד האָט נישט די אמת'ע ווירקונג און פיהרט נישט צום ערציהונגס-ציעל.

נאָך-דערצו, ביי אונז ווען צווישען דער טאָכטער און די מוטער איז פערהאַנדען אַ קריטישער פעריאָד און עס הערשט צווישען אָט די ביידע אַ טיפער אַבגרונד אַזוי, דאָס דער איינפלוס פונ'ם עלטערן-הויז איז אַ נישטיגער, קאָנען מיר אונזער ציעל נור ערגייכען, ווען אויך דאָס קינד וועט אין דער שולע מיט גרינדליך וויסען און פּאַקטישע קענטניסען בעקענט ווערען

און אָט רעדען מיר וועגען דער מעטאָדע און אופן הלמוד: ביים חומש למשל, טאָר מען דעם קינד נישט צו-פיעל געפיהל און התלהבות אַריינלעגען, וועהרענד דאָס דאַרפען מיר אונבעדינגט טהון ביי געשיכטע — חומש דאַרף דינען אַלס מאַטעריאַל. דאָס חומש מוז אָבער געלערנט ווערען לויט די כללי הדקדוק

אונטער דת מוזען מיר פערשטעהען סיסטעמאַטישע רעליגיאָנס־לעהרע אין ברייטסטען אומפאַנג פון, פּשוט'סטען דין ביז אַ פילאָזאָפישען אינהאַלטסרייכען פּאַרטראַג. ביי ברכות דאַרף ערקלערט ווערען דאָס וועזען פון דער ברכה און שפּעטער ברייטערע און טיפערע ערקלערונגען ווי דער „חורב“ א. דגל.

תפלה —די ביזהעריגע מעטאָדע ביים לערנען תפלה איז נור די איבערזעצונג. עס שטעקט אָבער דערין אַ גרויסער פעהלער: דאָס קינד מוז געוואויגט ווערען צו אַליינארבייט און דאָס ווערט אויף אַזאַ אופן נישט דערגרייכט.

ביי תפלה מוזען מיר אונבעדינגט דעם גייסט און דאָס געפיהל דעם קינד איבערגעבען און נישט דעגראַדירען די תפלות צו גראַמאַטישע כללים; אָט דאָס דאַרף און מוז זיין די מעטאָדע ביים למוד פון תפלה.

וועגען די לערן-מעטאָדע איז נאָך פיעל דאָ צו רעדען, נור מיר ווילען דאָס שוין איבערלאָזען אויף אַ צווייט מאָהל.

יעצט מוזען מיר פאַר אַלעם זאָרגען אויף דער גרינדונג פון אַ „בית יעקב“ צענטראַלע און די אויפבויאונג פון אַ לעהרערין-סעמינאַר.

צום שלוס קען איך אייך מיט פרייד מודיע זיין דאָס די אָרט. פרויען-גרופּען אין אַלע לענדער זענען בערייט צו העלפען די „בית יעקב“ בעוועגונג גייסטיג און מאַטעריעליש.

(שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען)

ארטאדאקסישע ליטעראַטור

רעפעראט פון א. ז. פרידמאן

עס איז שוין פאַר אַלע בעוואוסט דאָס מיר האָבען נישט קיין לערן-מאַטעריאַל און דאָס איז, די געוואַלטיגסטע שטערונג אויפ'ן וועג פון דער ענטוויקלונג פון אונזערע שולען.

עס זעהט אויס אין אונזערע שולען ווי עס וואָלט נאָך נישט געווען ערפינדען געוואָרען די דרוק-מאַשין.

דאָס ענין פון שאַפען שול-ביכער טאָר אַלזאָ מעהר נישט אָבגעלעגט ווערען און די פאַכמענישע קאָמיסיע דאָס צו שאַפען מוז ווי אמגיכסטען געגרינדעט ווערען.

אַ חוץ לעהר-ביכער איז אָבער דאָ נאָך אַ וויכטיגע אויפגאַבע: נעמליך, צו שאַפען אַ ברייטע אָרט. ליטעראַטור.

ווען עס איז שוין דאָ און דאָרט עטוואָס אויף דעם געביעט געשאַפען געוואָרען, איז עס אָבער כטפה מן הים אַנטקעגען דעם וואָס עס ברויך ווירקליך צו זיין.

מיר דאַרפען מיט גרויס שמחה אויפנעמען דעם געלונגענעם פּרוב פון אַרויסגעבען דעם זשורנאַל „בית יעקב“ פאַר פרויען און מיר מוזען קאָנסטאַנטירען, דאָס אויב עס איז עפּעס אין פוילען געשאַפען געוואָרען פאַר דעם רעליגיעזען געדאַנק צווישען די פרויען און עס האָבען זיך געגרינדעט און ענטוויקעלט אַ כאַך שולען, האָט אַ גרויס חלק דערין דער „בית יעקב“-זשורנאַל, וועלכער איז געשטאַנען אויף דער וואַך און געוועקט צו דער לעזונג פון דעם „בית יעקב“ פּראָבלעם.

לײדער איז אָבער די השפעה פון „בית יעקב“-זשורנאַל נישט זעהר שטאַרק; דערפאַר, וואָס ער ערשיינט נאָר איין מאָהל אין חודש און אַפילו נישט רעגולער יעדען חודש, צוליב פינאַנציעלע שוועריגקייטען.

די פראַגע פון אַ פערצווייגטע אָרט. ליטעראַטור איז אַלזאָ אַ ברענענדע און אַ דרינגענדע; אויך דערין איז פיעל אָבהענגיג, דאָס ענטוויקלען און אָרגאַניזירען די פרויען-אָרגאַניזאַציעס. וואָרין, פיעל פּראָבען צו שאַפען אַ זאָלכע אָרגאַניזאַציעס זענען שוין געמאַכט געוואָרען און האָבען זיך לײדער נישט איינגעגעבען. די הויפּט-סבה איז דער מאַנגעל אין ליטעראַטור, וואָס איז אַ מניעה אויפ'ן וועג פון קולטורעלע אַרבייט. מיר מוזען אָבער נעהמען אין אַכט, דאָס אויב מיר ווילען עס זאָל זיך עמיץ ווידמען די אַרבייט פאַר דער שאַפונג פון אַ ליטעראַטור, מוז זיין אַ פאָנד פון וועלכען די מחברים זאָלען בעקומען זייער האָנאָראַר.

איינס פון אונזערע וויכטיגסטע אויפגאַבען מוז אויך זיין, צו געבען רעפעראַטען אויף פערשידענע טעמעס די אָרטאָדאָקסישע פרויען-רעדנער-קרעפטען; די רעפעראַטען זאָלען העקטאָגראַפיש פונאַנדערגעשיקט ווערען און דאָס וועט האָבען אַ גרויסע בעדייטונג פאַר דער פּאָפּולאַריזירונג פונ'ם אָרטאָדאָקסישען געדאַנק אין די רייהען פון אונזערע פרויען.

די דעבאטען

הר' י. מ. לעווין (וואַרשא)

די לעהרערינס, וואָס זענען צו דער יעצטיגער קאָנפערענץ גערופען געוואָרען דאַרפען זיך אַרויסזאָגען וועגען דעם, וואָס עס מוז ווייטער געטהון ווערען. די לעצטע מוזען אויך אין אַכט נעהמען, דאָס עס וועט אַפילו נישט אַלץ היינט ענטשיעדען ווערען, דאָך וועט בעזרת השם עטוואָס דערגרייכט ווערען. דאָס סאַמע דרינגענדסטע איז דאָס שאַפען פון דער צענטראַלע, וועלכע זאָל דערנאָך פּלאַנמעסיג און ענערגיש אַרבייטען. ווי מיר וויסען, אַרבייטען ס'רוב שולען מיט אַ גרויסען דעפיציט, וועגען וואָס מ'דאַרף זאָרגען און אויסגעפונען עצות. אונזערע פאָרשטעהער אין די קהלות מוזען אונטערנעהמען ענערגישע שריט אויף צו בעקומען שטענדיגע סובסידיעס פון די קהלות פאַר די שולען. זאָלען מיר זיך שטאַרקען מיט בטחון פאַר דער הייליגער אַרבייט; כאָטש מיר האָבען דאָ אַ קליינע קאָנפערענץ — שטעהט אָבער די אָרטאָדאָקסיע אין דער גאַנצער וועלט הינטער אונז. דעם ערשטען ביישפּיעל פון העלפען דער „בית יעקב“ בעוועגונג, האָט געגעבען די אָרטאָדאָקסיע אין דייטשלאַנד, לאָמיר האָפען דאָס אויך אַנדערע וועלען נאָכטהון און מיר וועלען קומען צו אונזער הייליגען ציעל.

ה' לויפּער (קראקא)

האַלט אַ לענגערע רעדע אין וועלכער ער ערגענצט דעם בעריכט פון דער קראָקאָווער צענטראַלע און ווייזט אויך אָן אויף די קאָלאָסאַלע לייסטונגען פון דער פרוי שענירער. דער רעדנער דערמאָהנט אויך די וויכטיגקייט פון האַלטען די שולען פעסט אין די ראַהמען פון דער שטרענגער רעליגיעזיטעט.

לעהרערין פ. יאַקאָבאָוויטש (לובלין)

בעריכטעט איבער דעם גרויסען ערפאָלג פון דער לובלינער „בית יעקב“-שולע און גיט איבער דאָס רייכע לעהר פּראָגראַם, וואָס דאָרט איז דאָ. זי דערצעהלט אגב וועגען דעם שרעקליכען געלד-קריזיס, וואָס עס הערשט אין דער לובלינער שולע און דאָס איז די איינציגע שטערונג צו דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג.

ה' דר. נעמצעוויטש (ביאַליסטאָק):

אויף דעם היינטיגען טאָג האָבען מיר אייגענטליך שוין לאַנג געהאָפט. דאָס חנוך-הבנות פּראָבלעם טאָרען מיר מעהר נישט אַרייננעהמען אין ענגע ראַהמען; רעדען וועגען אַזאַ ברענענדע פראַגע מיט בעגרעניצטקייט —וואָלט געווען דער גרעסטער עון-פלילי; דאָס גרינדען 2 טיפען שולען איז לויט מיין מיינונג שווער און נישט אויספיהרבאַר. עס איז געווינשען און מ'דאַרף זיך שטאַרק בעמיהען צו גרינדען שולען פאַר למודי קודש און למודי חול צוזאַמען. איך האָב אין איינינגע שטעהט אַזאָלכע שולען געגרינדעט או זיי ענטוויקלען זיך גלענצענד גוט

ה' א. ג. פרידענזאָהן (לאָדז):

וואָס אַנ'אמת האָבען מיר ביי דער חנוך-הבנות פראַגע צו לעזען זעהר פיעל פּראָבלעמען, מיר מוזען אָבער קודם-כל שאַפען דאָס וואָס לאָזט זיך לייכטער און איז דרינגענדער. די ערשטע פראַגע איז די אָרגאַניזאַציאָנס-פראַגע. לײדער ביז יעצט איז די אַרבייט צוגעגאַנגען זעהר כאַאָטיש און עס האָט געהערשט אַמורא'דיגע דעזאָרגאַניזאַציע. דאָס ערשטע אַלזאָ איז דאָס שאַפען די „בית יעקב“-צענטראַלע מיט אַ פעראַנטוואָרטליכע לייטענדע פּערזאָן אָן דער שפּיץ. די לעצטע דאַרף שטעהן אין קאָנטאַקט מיט אַלע שולען און זיי געבען גענויע אָנווייזונגען. אויך דער „בית יעקב“-זשורנאַל וועט זיך פון היינט אָן שטעלען צו דער דיספּאָזיציע פון דער צענטראַלע און איהר מיטהעלפען צו פערשפּרייטען איהרע לאָזונגען און ריכטליניען.

די רעדאַקציע „בית יעקב“ אַרבייט מיט גרויס אָנשטרענגונג און דאַנק מיט די שוואַכסטע געלד-מיטלען; דער מאָראַלישער ערפאָלג פון „בית יעקב“-זשורנאַל איז איבערשטייגען יעדע ערוואַרטונג; אויף דער לעצטער דורכגעפיהרטער אַנקעטע פון דער רעדאַקציע זענען אָנגעקומען ביז 400 תשובות וואָס האָבען בעוויזען דאָס די פּעולה פונ'ם זשורנאַל איז זעהר שטאַרק און אַז ער ווערט פיעל געלעזען אין די פרויען-קרייזען, וואָס דאָס איז אַ גרויס געווינס, ווען מען נעהמט אין אַכט, אַז ביז פאַר'ן ערשיינען פון „בית יעקב“-זשורנאַל איז פרויען-לעזערינס פאַר אָרט. ליטעראַטור געוועזען אַ זעלטענהייט. די רעדאַקציע בעמיהט זיך צו ציהען גוטע קרעפטען, אַזוי איז אין דער פוילישער אָבטיילונג לעצטענס צוגעקומען אַזאַ קראַפט ווי דער זעהר געעהרטער סאַמבאָרער רב שליט"א, וואָס וועט לאָזע דרוקען כסדר זיינ'ס אַ ציקל זעהר וויכטיגע און געדאַנקען-רייכע מאמרים.

די סבה, וואָס דער זשורנאַל שטעהט נאָך נישט אויף דער געהעריגער הויך איז דער גרויסער דעפיציט ביי וועלכען עס קומט אויס כסדר צו אַרבייטען; אפשר וועלען פון היינט אָן די אָרטאָדאָקסישע עסקנים זיך מעהר אינטערעסירען מיט'ן זשורנאַל און דאַן וועט ער בעזרת השם שטייגען צו זיין ווירקליכער מדרגה.

פ־ל. ש מאָנדרי (מלאַוואַ)

זאָגט זיך אַרויס פאַד די מיטלען, וואָס דאַרפען אָנגענומען ווערען צו דערנעהנטערען די שוין דערוואַקסענערע

בלאָנזשענדע יודישע טעכטער צו דער תורה. דאָס ווירקענדסטע מיטעל וואָלטען געווען פרויען-יוגענד-אָרגאַניזאַציעס לויט'ן מוסטער פון „עזרה" אין דייטשלאַנד. די אָרגאַניזאַציעס וואָלטען אויך געדינט פאַר די קינדער, וואָס האָבען שוין די שולען געענדיגט און נויטיגען זיך אין אַ רעליגיעזער סביבה; בײַ די אָרגאַניזאַציעס מוזען אויך געשאַפען ווערען „קבוצות" פון אַרבײַטערינס ווי, נעהטאָרינס, שטיקערינס א. ד. גל. עולה צו זײַן קײַן ארץ ישראל. כחצים ביד הגבור—כן בני הנעורים —די יוגענד פערלאַנגט שאַפען און דאָס ערשטע מוזען די אָרגאַניזאַציעס פאַר זיי געשאַפען ווערען.

פרל. באָרנשטיין (דוואָהרט)

דערצעהלט דאָס פון די ערשטע שולען אין פוילען איז געווען די דוואָהרטער שולע אין וועלכער די לעהרערינ'ס—דוואָהרטער אָרט. מיידלעך, האָבען געלערנט אינגאַנצען בחנם, ליידער איז אָבער דאָס נישט געווען אויסהאַלטעוודיג. די רעדנערין זאָגט: עס מוז געזאָרגט ווערען דאָס אויך אָרימע קינדער זאָלען קענען אין די שולען לערנען — וואָס זענען די קינדער'ס נשמות שולדיג ווען דער גורל פון זייערע עלטערען איז צו זײַן אָרים?..."

ה' ש. מ. פראַנער (זד. וואָלע):

עס ווערען געמאַכט אָנשטרענגונגען אויף אויפצובויען און אויסצוהאַלטען ישיבות — פאַר וואָס זאָלען נישט אויך אַ זאָלכע אָנשטרענגונגען געמאַכט ווערען אויף אויפצובויען אַ לעהרערין-סעמינאַר און צו שאַפען לעהר-ביכער. אין די שולען פעהלט פראָגראַם און סיסטעם, וואָס דאַדורך שטעהן זיי נישט אויף דער געהעריגער הויך. אויך דער „בית יעקב" זשורנאַל מוז שטאַרק געשטיצט ווערען, כדי עס זאָל פערברייטערט ווערען זיין פערנעם און ער זאָל קאָנען ערשיינען אָפטער; אָט דער זשורנאַל דינט שטאַרק די „בית יעקב"-בעוועגונג און דאַרף מעהר פערשפרייט צו ווערען. מיר מוזען געדענקען דאָס עס פעהלט נאָך בײַ אַ סאַך דאָס פערשטענדניס פאַר דער גאַנצער זאַך און אַלע מיטלען מוזען אָנגעווענדעט ווערען אום רייף צו מאַכען דעם געדאַנק פון טעכטער ערציהונג אינ'ם רעליגיעזען גײַסט.

אין דער ווײַטערדיגער דיסקוסיע נעמען אַנטײל: ה' קויפמאַן (גור), פרל. שיקערקאַ (לאָדז), ה' שוב (ווילנא), ה' פאַרזשענטשעווסקי (ברעזין), פרל. קאָזלאָווסקי (לאָדז), ה, בוימבערג (וואַרשאָ), ה' טרזיבע (אָזאָרקאָוו), פ. פאָגעל (דוואָהרט), פרל. באָרנשטיין (דוואָהרט), פרוי קנאָבלאָוויטש (קראָקאָ), ה' לעווין (פולטוסק), ה' לויפער (קראָקאָ), ה' ראָזענשטראָך (לאָדז), סענאַטאָר מ. דײַטשער (קראָקאָ) פרוי יאַקובאָוויטש (לובלין).

אויספיהרליך די רעדעס פון די אַנטײלנעהמער אין דער דעבאַטע וועלען מיר געבען אין קומענדיגען נומער.

★ ★ ★

1.

די לבנה איז מיר נעהנטער ווי די זון.
די לבנה, זי לאָזט זיך קוקען. גלײַך אין פנים אַרײַן.

2.

דער ים איז מיר טײַערער ווי די ערד.
דאָס שוואַרצאַפעל, בלאָנדזענדיג אויף דעם ים'ס רוקען
ווי ווײַטער — הײַבט עס זיך אַלײן העכער.

3.

דעם טהאָל שעץ איך מעהר אַלס דעם באַרג.
פון אַ טאָהל אויס קאָן מען נאָר שטײַגען.
שטײַגען און שטײַגען.

4.

פאַר אַ שיפ'ל אויפ'ן שטורעמדיגען וואַסער, האָב [איך יראת הכבוד.
אַזאַ שיפעל איז נעגליכען צו אונזער לעבען אויף די וועלט
און דערפאַר טאַקי האָב'ך עס האָלד, ווײַל דאָס לעבען [האָט געבוירען דעם —
אָז ישיר !...

5.

אַז מ'זאָגט: גרויסער מענש — בלײַבט דער טראָפ [אויף „מענש"
און אַז—קלײנער מענש, פאַלט דער טראָפ אויף „קלײנער"
און אַ דחמנות אויף די קלײַנע.
קלײַנע ווערען צעטרעטען.

קעניגסבערג, שבט, פ"ה. וו. לייכטער.

אלגעמיינע בעשלוסען:

1) די קאָנפערענץ בעשליסט זיך צו ווענדען צו די ה"ה דר. יוסף ברויער, דר. יוסף קאַרלבאַך, דר. משה אויערבאַך, פרל. דר. פרײַמאַן זיי זאָלען גײַסטיג צוהעלפען דער „בית יעקב" בעוועגונג

2) די קאָמיסיע פון לעהר-פראָגראַם בעשטעהט פון די ה"ה:
דר. דײַטשלענדער — וויען
דר. ל. ניעמצעוויטש — ביאַליסטאָק
א. ז. פרידמאַן — וואַרשא
מ. בוימבערג — וואַרשא
א. ג. פרידענזאָהן — לאָדז
מצד די לעהרערינ'ס: פרוי ש. שענירער — קראקא
פרוי יאַקובאָוויטש — לובלין

בעמערקונגען צום לעהר פלאַן:

1) תפלה. פון 2-טער קלאַס אָן לערנט מען פערשטעהן דעם פירוש.

2) רעליגיע. איז דאַרונטער, דינים, ברכות, ימים טובים, און אַנדערע מצוות אויך פאַרטראַגען איבער רעליגיעזע ענינים.

3) נ"ך איז געמיינט, געוועהלטע קאַפּיטלעך פון תהלים, געוועהלטע פסוקים פון משלי, פאַר פורים — מגילת-אסתר, פאַר שבועות—מגלת-רות.

4) גענויע אינסטרוקציעס וועגען יעדען למוד בעזונדער, וועלען בעאַרבייט און צישיקט ווערען

אסתר—א מוסטער פון טעכטער ערציהונג

שבתי שיינפעלד
וויען.

נאָך זײַענדיג אין די קינדער יאָהרען איז מיר יעדעס יאָהר, ווען מען האָט אָנגעהויבען אין חדר. לערנען מגילת אסתר, שווער געווען צו פערשטעהן און צו בעגרייפען דאָס גרויסקייט פון די יודישע קעניגין אסתר. און איך גלויב, אַז יעדער, וואָס וועט צוגעהן מיט אַ ביסעל אַ רייפערען אָבער דאָך קינדישען שכל צום אַ דורכבלעטערן מיט אַ ביסעל עיון מגילת אסתר, וועט איהם אויך זיין אויפפאַלענד דאָס פערהערליכען אסתר המלכה מצד דעם יודישען פאָלק.

וואו געפינען מיר ערגיץ אין דער מגילה די גרויסע מעשים, די בעריהמטע פערזענליכקײַט, וואָס ווערט צוגעשריבען דער יודישער קעניגין? אדרבה, נאָכ'ן אַ „דורכליינען" די מגילה בעקומט מען אויבערפלעכליך אַזאַ בילד:

„עס האָט עקזיסטירט אַ יודישער פיהרער מרדכי, בײַ וועלכען עס האָט זיך אויפגעהאַלטען זיינס אַ פלעמיניצע מיט'ן נאָמען אסתר און איז געווען אַ יפת-תאר. פערצופאַל איז זי געוואָרען קעניגין און ווען דאָס יודישע פאָלק איז געקומען אין אַ צרה האָט איהר ערציהער, דער יודישער מנהיג מרדכי, געמוזט בײַ איהר לאַנג אָפהאַלטען, ביז זי האָט אײַנגעווילינט צו געהן בעטען פאַר איהר פאָלק".

נו איצט, פרעגט זיך, וואו ליגט דאָס גרויסקייט פון די יודישע טאָכטער און פון די יודישע קעניגין?

דעם ריכטיגען תירוץ אָבער, וועט מען נישט געפונען דורך מעיין זיין אין דער יודישער היסטאָריע פון יענער צײַט און נישט דורך גריבלען זיך אין די דרשי חז"ל, וועט דער ענין אויפגעקלערט ווערען. נאָר ווען מען פערטיעפט זיך אינ'ם געגענווערטיגען לעבען, ווען מען קוקט זיך צו, צו די היינטיגע יודישע טעכטער, וואָס זייער גורל האָט זיי ערמעגליכט אַ איבער-דורכשניטליכען לעבען, וועלכע דער צופאַל האָט געגעבען אַ מאָמענטאַל ערדיש גליק אין די הענד אַריין, און מען זעהט זייער אַרט לעבען, זייער בענעמען צו זייער אייגען פאָלק, און, וואָס איז די הויפטזאַך, זייער בעציהונג צו זייערע עלטערן, זייערע ערציהער, דעמאָלט ערשט, זעהט מען איין דאָס גרויסקייט פון אסתר המלכה, די היסטאָרישע פערזענליכקייט פון די יודישע קעניגין.

אסתר — אַ מיידעל מיט אַ גרויסע מאָס וועלטליכע בילדונג, אַ בעריהמטע יפת-תאר, האָט פערלוירען איהרע נאַטירליכע עלטערן און איבערגעגעבען געוואָרען צו אַ פעטער, ער זאָל זי ערציהען. זי איז ערצויגען געוואָרען אין אַ בעשיידען יודיש פאַמיליע-לעבען, זי האָט נישט גענאָסען פונ'ם אָריענטאַלען לוקסוס און גלאַנץ, וואָס גיט דעם לעבען אַ אויסערליך גאָלדען אויסזעהן. פלוצלינג נייט אַרויס אַ בעפעהל, אַז אַלע שענע טעכטער זאָלען גענומען ווערען צום קעניג אחשורוש. דאָס בעשיידענע קינד האָט זיך געלאָזט פון איהר ערציהער אויסבעהאלטען און נישט איבערראַשט געוואָרען פונ'ם גרויסען כבוד. שפעטער איז זי געפונען געוואָרען און בעל-כרחה איבערגעגעבען געוואָרען, אינ'ם רשות פון דעם קעניגליכען פרויען-שויץ, וואו אַלין שווימט אין לוקסוס און פראַכט. אָבער אויך זייענדיג דאָרט אָבגעריסען פון איהר היים, שטאַרקען זיך נישט איהרע בעשיידענע פערלאַנגען, איהר דינט נישט אַליין מוסטער די לוקסוס-קליידונג פון איהרע חבר'טעס, די געשמאַקען פון די פאַרשידענע פערפומען פערטויבען זי נישט, זי שרעקט זיך לגמרי נישט אָפ אַז זי וועט בלײַבען היגטערשטעליג לגבי איהרע קאָלעגינס, זי פערגעסט זיך נישט אויף קיין אײנציגען מאָמענט ווער זי איז און וואָס זי איז. זי האַלט זיך ווײַטער בײַ דער בעשיידענער ערציהונג וואָס זי האָט גענאָסען פון מרדכי'ן דאַריבער „לא בקשה דבר".

ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה: אַלע מיניסטאָרען, אַלע הויפלײַט האָבען בעוואונדערט איהר בענעמען אין איהר שעהנקײַט, אָבער זייערע בליקען האָבען זי נישט בעצויבערט, זי האָט געוואוסט וואָס פאַר אַ חיה'שע נעדאַנקען די בליקען דריקען אויס, זי האָט געפיהלט די תאוה'דיגע אויגען פון איהר אומגעבונג און דאַריבער האָט זי זיך מיט עקעל פון זיי אַלע אָפגעקעהרט. דאַן ווען זי איז געוואָרען אויסגעוועהלט אַלס הערשערין פון אַ גאַנצע וועלט האָט זי ווייטער נישט אָפגעקערט פונם אַלטען וועג, בחנם האָט דער מושל בכפה פאַר איהר געקניעט און געבעטען, זי זאָל אויסזאָגען ווער זי איז און פון וואַנען זי שטאַמט, אָבער: לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה, נישט ווײַל זי וויל עס נישט, אָדער ווייל זי האָט עפעס אַ חשש מגלה צו זיין איהר אָפשטאַמונג, נור פשוט אָן חכמות, כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד, און וואָס איהר ערציהער, איהר צווייטער פאָטער האָט איהר געזאָגט איז בײַ איהר געווען הייליג און טייער. נאָך שפעטער, ווען זי איז שוין אַלענגערע צייט אַ געאַכטעטע קעניגין, געווען זיכער אין דער ליעבע פונ'ם קעניג צו איהר און דאַבײַ געווען פאָלקאָם אומאַבהענגיג פון איהר ערציעהר און איהר פאָלק, האָט זי נאָך אויך טריט בײַ טריט געהאַלטען פאַר אַ וועג-ווײַזער אין איהר איצטיגען אויס-רויזען-געבעטען לעבען די אַלטע יודישע ערציהונג און מרדכי דער אײַנפאַכער פשוטער יוד איז געווען אויך איצט דער טאָן-געבער פאַר די אַלמעכטיגע קעניגין. דאָס איז דער זין פון „ואת מאמר מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו.

אין אַ שיינעם העלען טאָג האָט מרדכי איהר געשיקט זאָגען, זאָלסט וויסען, אַז דאָס יודישע פאָלק שטעהט אין סכנה, אַלע טיהרען זענען פאַר איהם פאַרשלאָסען און נאָר אין דיינע הענדליגען די שליסלען פון די פערשלאָסענע טיהרען. אַנפאַנגס האָט זי עס נישט געקענט תופס זיין, אַז זי וועלכע האָט זיך קײנמאָל נישט איינגערעדט צו באַזיצען די מאַכט צו באַשולדיגען אָדער צו בעגנעדיגען, זאָל איצט גאָר אַ גורל פון אַ גאַנץ פאָלק זיין פון איהר אָפהענגיג. ווען איהר ערציהער האָט אָבער איהר נאָך אַמאָל געלאָזט זאָגען, אַז נור זי איז די איינציגע האָפנונג אויף די רעטונג האָט זי נישט געפרובט מיט פאָליטישע קאָמבינאַציעס אָדער דורך די פערמיטלונג פון איהרע בעקאַנטע הויפלײַט

אָנצונעמען די געהעריגע שריט, נאָר אויך אַלס קעניגין האָט זי זיך געהאַלטען אינ'ם אַלטען יודישען מיטעל. „לך כנוס כל היהודים וצומו עלי און זי אַליין האָט אויך נישט געקוקט דאַרויף, וואָס איהר קערפערליכע שעהנהייט וועט ליידען פונ'ם פאַסטען און מיט שטאָלץ צוגעגעבען „וגם אני ונערותי אצום כן" ,ווייל געשטיצט אויף דער יודישער אמונה און אויפ'ן גרויסען בטחון איז זי זיכער געווען אינ'ם נצחון פון איהר הייליגער מיסיע.

דערנאָך ווי! אסתר האָט דערגרייכט דעם פון ג—ט דורך איהר געשיקטען נצחון און דאַמיט אָפגעראַטעוועט דאָס גאַנצע יודישע פאָלק פונ'ם אונטערגאַנג, האָט זי זיך איבערציינגט, אז נאָר דער וועג אין וועלכען זי איז געגאַנגען איז דער איינציגער, וואָס פיהרט צום געוואונשטען ציעל, דאַריבער האָט זי געהאַלטען פאַר נייטיג אַרום צו שיקען צו די חכמים און זיי אויפצופאָדערן „כתבוני לדורות" פערשרייבט מיך אין דער יודישער געשיכטע, איך זאָל דינען אַלס מוסטער פאַר יודישע טעכטער=ערציעהונג. דאָביי דאַרף מען אָבער נאָך בעמערקען, אַז די גוטע מוסטערהאַפטע ערציהונג איז נישט אָבהענגיג בלויז פון די טאָכטער, וואָס ווערט ערצויגען נאָר פיעל, פונ'ם ערציהער אַליין. און אויך דאָ דינט אונז ווידער מרדכי פאַר אַ מוסטער פון טעכטער=ערציהער. מרדכי דער פיעל בעשעפטיגטער מנהיג, דער רבי פון הונדערטער תלמידים האָט נישט פערנאַכלעסיגט די ערציהונג פון די טאָכטער, וואָס ער האָט איבערגענומען צום ערציהען, און נישט בלויז קערפערליך האָט ער פאַר איהר געזאָרגט נור טאַקי זיך איהר געווידמעט מיט אַלע זיינע מעגליכקייטען. און אַפילו ווען זי איז אַוועקגענומען געוואָרן צום קעניג האָט ער נאָך אַלץ נישט אויפגעגעבען זיין טאָג טעגליכע ערציהונגס=אויפגאַבע — „ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר" — איהר קערפערליכער מצב „ומה יעשה בה" — איהר התנהגות און איהרע וואַנדלונגען אין איהר נייעם לעבען.

וועלען דערפון אונזערע פעטער און טעכטער לערנען???

קינדער גאַרטען

מאיר שווארצמאן.

דעם זיידען געפעלט עס נישט...

דבורה'לע איז געווען די עלטסטע ביי איהר פרומע טאַטע=מאַמען, זעהר אַ פלייסיגע איז זי שטענדיג געווען און די לעהרער האָבען איהר שטאַרק ליב געהאַט, איהר 10 יעהריגער געבורטסטאָג איז אויסגעקומען 4 טאָג נאָך די עגזאַמינס אין די „פאָווּשעכנע" שולען, און די טאַטע=מאַמע האָבען איהר צוגעזאָגט, אַז אויב זי וועט „זדאַווען" אין 4=טען אָדזיאַל אַריין, דאַן וועלען זיי איינאָרדנען אַ גרויסען באַנקעט פאַר אַלע נאָהנטע און בעקאַנטע, ווי אויך פאַר די לעהרער פון איהר קלאַס, דבורה'לע הערענדיג די בשורה, האָט זי זיך שטאַרק גענומען צו די לעקציעס און פלייסיג געזעסען ביז אין די שפעטע נאַכט שעה'ן און געאַרבייט מיט איהר יונגען מוח'ל די אַלע אויפגאַבען, וואָס האָבען אַ שייכות צום עקזאַמען.

דער טאָג איז געקומען און דבורה'לע האָט זיך אויסגעצייכענט בעסער פון אַלע שילערינס, אין גאַנצען האָט זי בעקומען בלויז 2 טרויקעס און 3 טשוואָרטקעס, און די איבעריגע סטאָפּניעס בלויז פּיאָנטקעס. די שמחה איז געווען זעהר גרויס און מ'האָט זיך גענומען צו גרייטען דעם גרויסען יום טוב. די מאַמע איז ספּעציעל געגאַנגען בעטען דאָס לעהרער=פערסאָנאַל, אַז זיי זאָלען דבורה'לען אויסלערנען עפּעס אַ פאָרשטעלונג אָדער דעקלאַמאַציעס.

דבורה'לע האָט זיך גאָר נישט אָבגעגעבען מיט'ן באַנקעט זי איז יעדען אָוועגד מיט איהרע צוויי קאָלעזשאַנקעס איטקעלע און שרה'לע געגאַנגען צו די לעהרערינס זיך אויסצולערנען די פאָרשטעלונגען און די „שפּיעווס", אויפ'ן געבורטסטאָג זענען געקומען צו פאָהרען דער זיידע מיט דער באָבען, דער פעטער מיט דער מוהמע מיט זייערע קליינע צוויי קינדערלעך שלמה'לע, און רבקה'לע, עס זענען אויך געקומען די געבעטענע געסט און שכנים ווי אויך 2 לעהרערינס פון איהר קלאַס, און עטליכע פון איהרע נאָהנטסטע קאָלעזשאַנקעס.

אַלע זענען געזעסען אַרום דעם סערווירטען טיש און דבורה'לע אין איהר שעהנם ווייסען קליידעל אין דער מיט, אַלע האָבען געטרינקען לחיים, געווינשען דעם טאַטע, מאַמע דעם זיידען מיט דער באָבע און אַלע געסט, בעזינדער האָט יעדערער געווינשען דבורה'לען, זי זאָל זיך ווייטער גוט לערנען און די עלטערן זאָלען איהר קאָנען לייכט ערציהען.

דבורה'לע מיט איהרע צוויי קאָלעזשאַנקעס האָבען פאָרגעשטעלט די „קראַקאָוויאַנקע", איינע האָט זיך איבערגעטהון אַלס „ציגאַן", אַז מען האָט גאָר נישט דערקענט אַז דאָס איז אַ מעדעל, טאַטע מאַמע זענען געוואַקסען פאַר פרייד, אַז טרערען האָבען זיך אַזש בעוויזען אין די מאַמעס אויגען. די געסט האָבען געפּאַטשט „בראַוואָ" און געשענקט דבורה'לען שעהנע מתנות. שעהן האָט זיך דבורה'לע בעדאַנקט אויף פויליש, פאַר די מתנות, און אָנגעהויבען דעקלאַמירען: „Młody cygan i cyganka" דאָ

האָט דבורל'ה נאָר שטאַרק אויסגענומען, אַז די לעהרערינס האָלען איהר געשענקט אַ שעהן געבינדען פויליש עביכל, דער טאַטע האָט שטאַרק געקוואָלן פון דעם פריז וואָס זיין טאָכטער האָט בעקומען פון אַ לעהרערין... און פון גרויס התפעלות איז ער צוגעלאָפען און אַ קוש געגעבען דבורה'לען.

אַלע האָבען זיך גוט געוויילט אויסער דער זיידע וואָס האָט קיין גרויס נחת ביי זיין ערשט אייניקעל נישט געזעהן. פערצער'ט איז ער געזעסען די גאַנצע צייט, ר'האָט אַפילו קיין בראַוואָ נישט געפּאַטשט ווען אַלע זענען אַזוי בעגייסטערט געוואָרן פון דבורה'לס „ווירשעס" דאָס האַרץ האָט איהם גוט וועה געטהון הערענדיג אַזאַ קליין מעדעלע רעדט שוין אַזוי היים ווענען ליבע פון איין ציגיינער מיט אַ ציגיינערטע... מיט עקעל האָט ער געקוקט אויף די לעהרערינס, וואָס פערזייען אויף די יונגע הערצער פון די בנות מלכים אַזעלכעס, וואָס איז פרעמד די יודישע נשמה, ווי אַ קאַריקאַטור און האפנונגסלאָזער האָט ער אויף זיך אַ קוק געטהון... פרומע מענשען ערציהען נישט בעוואוסטזיניג זייערע קינדער, די שפעטערדיגע שונאים זייערע... יעצט זעהט ער די שולד פון די עלטערן גופא; אויב סטרעפט זיך פּאַקטען ווען אַ יודישע טאָכטער פערליבט זיך אין אַ קריסטליכען יונגערמאַן, איהר ערציהט זיי דאָך אויף דעם וועג, אַ טאַטע מיט אַ באָרד, אַ פרומער יוד קוועלט אָן פון זיין יונגע טאָכטער, וואָס שטעלט פאָר אַ ליבע פון אַ ציגאַנער=פאָר... אַ שווערער זיפץ האָט זיך אַרויס געריסען פונ'ם זיידענס ברוסטען, נאָר קיינער האָט איהם נישט בעמערקט... און ווען דבורה'לע איז נאָך די שפּיעוועס צוגעלאָפען צום זיידען נאָך אַ מתנה, האָבען זיך פון זיינע אויגען טרערען בעוויזען, און געפאַלען אויף דבורה'לס קעפל...— דבורה'לע— האָט דער זיידע הויך אויסגעשריגען — איך האָב דיר אַ שעהנעם סדור געבראַכט אויפגעשריבען מיט גאָלדענע אויתיות „אַ מתנה פאַר מיין ערשט אייניקל דבורה, פון איהר זיידען" היינט קאָנסטו נאָך נישט דאַווענען, כ'וועל דיך מיט נעמען צו מיר ביי אונז אין שטאָדט לערנט מען יאָ דאַווענען אין שולע, דאָרט זענען בעסערע שולען, דאָרט לערנט מען נישט פון קיין ציגיינער, דאָרט לערנט מען פון גרויסע מענשען פון אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, דוד, שלמה, פון שרה, רבקה, רחל, לאה, דבורה, אסתר און יהודית, די בוסט גאָר נישט שולדיג דבורה'לע, דיין טאַטע מאַמע.... דאָ האָט זיך דער זיידע נישט איינגעהאַלטען און אָנגעהויבען צו וויינען.... די געסט זענען שטאַרק גערירט געוואָרן פונ'ם זיידענס הייסע טרערען=געמישטע ווערטער און דבורה'לס טאַטע מאַמע זענען רויט געוואָרן פון בושה...

דער זיידע האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין שטול גענומען דבורה'לן ביי דער האַנד און אַריינגעגאַנגען אין אַ צווייטען צימער, צוקלאַפּענדיג די טהיר מיט אַ אָנגעוועהטאָגט האַרץ אויסרופענדיג: דעם זיידען געפעלט עס נישט

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

איש שלום.

מגילה=טענער

פון דעם ווייסען פאַרמעט בריעף
מיט'ן פינקעלדיג=שוואַרצען שריפט
הערען זיך טענער אַלערליי
טייל פרייליכע, טייל פול מיט וויי
און אין די שפּאַלטען פון האַרץ טיעף
דער טענער=פאַל זיך גיסט, טריפט...

אָט הערט מען טענער פון אַרעש'דיג לעבען
פון אויסגעלאַסענהייט, בעלער, ווייַן.
ווילדע פערלאַנגען פון אַ מלך אַ שכור,
ווילדע געזעצען פון הערשער בעדריקער,
פון הויף=אינטריגעס, וואָס זיך וועבען —
פינסטערע טענער, אָהן ליכט=שיין.

ס'הויבט זיך דער טאָן, ער ווערט פעסטער
ס'ווייזט זיך אַ שטראַהל פון מאָרגענשטערן...
שוין נייע פיגורען נייע געשטאַלטען
פון ישראל דעם פאָלק דעם אַלטען.
נייע ווינטען: אַ מרדכי, אַ אסתר,
קומען צוטרייבען דעם וואָלקען דעם שווערען.

ס'קעמפּט מיט גבורה די פינסטערע נאַכט,
און טענער טראַגישע ציטערן ווידער
אַ בעדער=יונג צו אַ הערשער דערהויבען,
פערגלוסט זיך מאָרדען, פערניכטען, רויבען,
ער וויל עס בעווייזען, זיין גרויסע מאַכט
אויף די צעשפּרייטע ישראל'ס גלידער...

ס'ווערען טענער איכה'דיג געצויגען
ס'הערט זיך פון זיי דער צער פון אַנ'אומה
אויף וועלכע דער שונא שאַרפט דאָס געוועהר,
און ס'זעהט קיין שטראַהל פון האָפנונג מעהר,
דער צער פון אַ פיהרער אונטער'ן לאַסט געבויגען
וואָס בעגעגענט נאָר מויערן שטומע...

און אָט בעווייזט זיך די העכערע מאַכט
וואָס וועבט סודות'דיג געהיימע פּלענער
— דאָס דערפיהלט באַלד דער בעל=קורא
די טענער שטאַרקען זיך שוין אָהן מורא —
ס'ווערט מרדכי גרויס פון אַ שלאָפלאָזע נאַכט,
דער טיראַן פאַלט, די געפאַהר קלענער.

און בעת די זון שיינט אויף פרעכטיג,
און ס'פערשווינדעט דער נגון פון איכה,
שוין נייע טענער פון פרייד, געזאַנג
הערען זיך מיט בעגייסטערונגס=קלאַנג
פונ'ם בעל=קורא, וואָס רופט מעכטיג
והעיר שושן צהלה ושמחה...

Na ruinach dawniejszej świątyni wybudował świątynię pogańską. Jerozolimę zaludnił poganami, a żydom srogo zabronił wjazdu do niej. Na bramach Betleemu wystawił wizerunek głowy świńskiej, na sromotę i hańbę wiary żydowskiej.

Akiba, działający potajemnie, wydocznie, nie był w podejrzeniu u rzymian, bo w pierwszą chwiłę zostawał na wolności. Ale on wcale nie myślał podobać się srogim prawom Adrjana. Gorliwość do wiary stłumiła w nim obawę o swoje życie. Wiedział, jaki los go oczekuje za poświęcenie się wierze swoich ojców i rzekł słuchaczom swoim „Przysposobijmy się przyjaciele, na śmierć. Dwie wielkie próby nastaną dla nas" Szpiegi Rufusa (który znowu został naznaczony do Judei) wyśledzali każdego gwałciciela cesarskich rozkazów. Nie bacząc na takie niebezpieczeństwa, Akiba wciąż publicznie pouczał naród. Znakomity uczony Papus rzekł do Akiby:

— Dlaczego, Akibo, narażasz swoje życie na niebezpieczeństwo? Czyż naprawdę nie boisz się wściekłości twoich wrogów? Przestań na chwilę swoje uczone wykłady i ratuj się jaknajprędzej.

— Czy to ty jesteś owym Papusem, którego uważają za najmądrzejszego w Izraelu? Posłuchaj przedtem bajkę, a potem sądź, „Lis pewnego razu stał przy brzegu rzeki. Widzi jak rybki w strachu i drzeniu rzucają się na wszystkie strony:" „Czego się lękacie?" zapytał lis. — Ludzkich sideł, — odpowiedziały rybki, — które są wszędzie zastawione na nas" „Nieszczęsne! — powiedział lis. — Więc wyjdźcie do mnie — lepiej tu, na ląd i my będziemy zwami zgodnie i szczęśliwie żyli, jak żyli nasi przodkowie." — „I ciebie uważają za najchytrzejszego ze zwierząt?. Przecież rada twoja zupełnie jest głupia. Tu, w rodowitym naszym żywiole, żyjemy w ciągłym strachu i podlegamy tylu niebezpieczeństwom, co będzie z nami, jeżeli przejdziem do drugiego żywiołu, niedługi pobyt w którym już zagraża śmierćią?" Teraz osądź, Papusie Nauka Boska jest naszym żywiołem, naszem życiem. I ty chciałbyś, żebym ja go porzucił dla jakiegoś drugiego życia?

Jak i należało oczekiwać ,Akibę wkrótcę oskarżyli że nie słucha aię rozkazów Adrjana. Już go dawniej podejrzewali, że on jest właściwą duszą powstania, jego głównym podżegaczem. Prześladowania rzymskie skierowane były nadewszystko przeciw głowom narodu, jego przedstawicielom i uczonym. Oto nareszcie go złapali i przyprowadzili go do więzienia. Tu nieszczęśliwego trzymali w samotnionem więzieniu, o głodzie, dawali mu tylko chleb i wodę, i to w najmniejszych rozmiarach. Akiba wszystko znosił po stoicku, troszcząc się tylko o tem, aby dokłąbnie spełniać wszystkie religijne obrządki.

XIV

Zbliżały się ostatnie chwile wielkiego człowieka. Jego los był rozstrzygnięty. Despotyczny Rufus naznaczył mu męczeńską śmierć. Ten że los spotkał jeszcze dziewięciu świątobliwych. Jeden z nich rabbi Izmaił, odróżniał się taką niezwykłą pięknością, że uciętą głowę jego posłali do Rzymu dla córki cesarza, która chciała go zobaczyć. Nastał fatalny dzień. Akibę wystawiają na niełudzkie tortury i męczarnie. Lecz on mężnie wszystko znosi, po stoicku, ani razu siebie nie zdradza, nie wydaje ani jednego jęku. On tylko szeptem modli się, lecz doszedłszy do modlitwy: „Szema Izrael" (słuchaj Izraelu, B—g nasz, jest B—g Jedyny) wymawia ją głośno, przytem dręczona cierpieniami twarz jego rozjaśnia się uśmiechem. Nieludzki tyran Rufus był obecny przy torturach. Widząc na twarzy Akiby uśmiech, rzekł:

— Co oznacza twój uśmiech? Albo ty jesteś obojętny, i chcesz wywołać silniejsze męczarnie?

— O nie! zaprzeczał Akiba — Cieszę się z tego, że mogę teraz spełnić jeden wiersz pisma świętego, gdzie powiedziano:

„Kochaj Pana B—ga twego całem sercem, całą duszą, całą mocą". Z miłości do Najłaskawszego Boga ja straciłem wszystko, brakowało tylko ofiary swojem życiem, duszą swoją. Ciesze się dlatego, że Pan B—g zesłał na mnie obecnie i tę próbę.

Przystąpili do Barbarzyńskiej kaźni. Zgrzebłami żelaznemi zdarli skórę z jego głowy, Nieszczęśliwy męczennik wciąż jeszcze powtarzał modlitwę „Szema" Nareście, starzec stodwudziestoletni rabi umarł w strasznych mękach i, wyzionąwszy ducha, wymowił słowo „Echod" (Jedyny).

Tak się skończyło ostatnie bezskuteczne usiłowanie wrócić niezależność Judei. Śmierć tych świętych męczenników jeszcze raz dowiodła moc Judaizmu, i że od ostatecznej zagłady mogą go ocaleć tylko szkoła i nauka, nauka i szkoła.

KONIEC.

L. H. Rabinowicz.

די רעזאלוציעס פון דער ערשטער „בית יעקב"-פאר-קאנפערענץ.

מיטוואָך א' אדר תרפ"ה.

וועגען דער טיפ שולע:

1) מיר שטרעבען צו אַ טעכטער-שולע „בית יעקב", וואָס זאָל אומפאַסען אַלע למודים, יודישע ווי אַלגעמיינע אין שטרענג רעליגיעזען גייסט,

2) כל-זמן מ'קאָן אָבער דאָס נישט דורכפיהרען צו-ליב פינאַנציעלע אָדער טעכנישע סבות, (מאַנגעל אין געהע-רינע לעהר-קרעפטען א. ז. וו.) דאַרף מען גרינדען די „בית יעקב" קורסען, ספעציעל אויף רעליגיעזע און יודישע למודים.

3) עס בלייבט איבער די אָרטיגע קאָמיטעטען צו בעשליסען וועגען גרינדען פאַך-קורסען ביי דער „בית יעקב" שולע.

ב) וועגען לעהר-פראָגראם:

4) די קאָנפערענץ בעשליסט איבערצוגעבען דעם פאָרגעלעגטען נאָרמאַל-שטונדען-פּלאַן אַ קאָמיסיע, צו בע-ארבייטען און אויסצופּרובען; די קאָמיסיע זאָל זיך שטעלען אין פערבינדונג מיט דער מועצת גדולי התורה כדי צו בע-קומען איהר בעשטעטיגונג.

5) די שולען דאַרפען איינאָרדנען שבת און יום-טוב פאָרטראַגען און פון צייט צו צייט אויך פייערליכע אָוועגדען.

ג) וועגען לעהרערין אויסבילדונג:

6) די אויסבילדונג פון די „בית יעקב" לעהרערינס דאַרף איינגעטיילט ווערען אין צוויי קורסען: דער ערשטער, קורס א' ביז 4-טע קלאַס און דער צווייטער, קורס ב' ביז 7-טע קלאַס. צו די קורסען-לייטונג דאַרפען צוגעצויגען ווע-רען צו דער פרוי שענירער, נייע פעדאַגאָגישע קרעפטען.

7) אַזוי לאַנג ווי די קורסען פאַר לעהרערינס זענען נאָך נישט אויסגעבויט און פערפאָלקאָמט, דאַרף מינדע-סטענס איינמאָהל יעהרליך פאָרקומען פאָרט-בילדונגס-קור-סען במשך 2—3 הדשים.

8) אין דער צייט פון די פאָרטבילדונגס-קורסען זאָלען אויך פאָרקומען פלענאַרע קאָנפערענצען פון אַלע לעהרע-רינס.

9) עס איז געווינשען נישט צו צואייַלען זיך מיט'ן עפנען נייע שולען, ביז עס וועלען זיין די געהעריג-אויסגע-בילדעטע לעהרערינס.

ד) וועגען לעהר-ביכער:

0) עס ווערט געשאַפען אַ קאָמיסיע אויסצואַרבייטען די געהעריגע לעהר-ביכער וועלכע מען דאַרף צום לעהר-פראָגראַם פון „בית יעקב".

ה) אָרגאַניזאַציע:

11) עס ווערט געשאַפען אַ „בית יעקב" צענטראַלע ביים מרכז החנוך אין וואַרשאַ, וועלכע זאָל זאָרגען פאַר דער עקזיסטענץ פון די שולען און זייער געהעריגער ענט-וויקלונג.

12) די „בית יעקב" צענטראַלע דאַרף זיך שטעלען אין ענגען קאָנטאַקט מיט אַלע „בית יעקב"-שולען און זיי געבען וועגען אַלעם געגויע אָנווייזונגען און די געהעריגע מאָראַלישע הילף.

13) די „בית יעקב" צענטראַלע דאַרף שאַפען אַ אינ-ספּעקטאָריאַט, וועלכע זאָל פון צייט צו צייט בעזוכען אַלע „בית יעקב"-שולען.

14) ביי דער צענטראַלע דאַרף זיך שאַפען אַ רע-פערענטין-ביורא, וואָס זאָל רעגיסטרירען אַלע אָרט. פרויען-רעדנער-קרעפטען, כדי אָנצופיהרען מיט דער מינדלי-כע פּראָפּאָגאַנדע פאַר'ן רעליגיעזען געדאַנק צווישען פרויען.

15) די צענטראַלע דאַרף פיהרען אַ ברייטע אַגיטאַ-ציע צווישען אָרטאָדאָקסישע יודען זיי זאָלען אָפּגעבען זייע-רע טעכטער צום ערציהען אין די „בית יעקב" שולען, פונקט אַזוי ווי זיי פיהלען אויף זיך דעם חוב צו שיקען די קינדער אין די חדרים.

16) עס זאָלען אָרגאַניזירט ווערען אָרט. מעדכען-גרופען פאַר וועלכע עס זאָלען איינגעאָרדענט ווערען קור-סען, רעפעראַטען און ביבלאָטעקען.

ו) וועגען ליטעראַטור:

די קאָנפערענץ אַנערקענט די געוואַלדיגע נויטיגקייט צו שאַפען אַ אָרטאָדאָקסישע ליטעראַטור פאַר דערוואַקסע-נע טעכטער און בעשליסט דאַריבער:

1) איבערצוגעבען אַ ספעציעלע קאָמיסיע פון פאַכ-מענער, וועלכע זאָל איבערזעצען אַ זעלכע ליטעראַרישע ווערק פון אַנדערע שפּראַכען און צו שאַפען נייע.

2) די פאַכמענער דאַרפען בעקומען דעם געהעריגען האָנאָראַר כדי זייער אַרבייט זאָל זיך קענען וואָס-שנע-לער ענטוויקלען און ברענגען די געהעריגע רעזולטאַטען.

3) עס דאַרף אַרויסגעגעבען ווערען פון צייט צו צייט רעפעראַטען אויף יודיש-רעליגיעזע וויסענשאַפטליכע און עטישע טעמאַטען כדי צו געבען די „בית יעקב"-קרייזען די מעגליכקייטען איינצואָרדנען רעפעראַטען און פאָר-לעזונגען.

4) צו פערשטאַרקען און שטיצען דעם חודש-זשורנאַל „בית יעקב" פאַר פרויען און איהם צו ענט-וויקלען אַלס וואָכען-זשורנאַל.

5) די קאָנפערענץ לעגט אַרויף אַ חוב אויף אַלע אָרטאָדאָקסישע עסקנים און שול-קאָמיטעטען צו פערשפּריי-טען דעם „בית יעקב" זשורנאַל צווישען די פרויען און פערפליכטען אַלע פערמעגליכע עלטערן פון די שול-קינדער איהם צו אַבאָנירען

6 ביי יעדע „בית יעקב„ שולע זאָל זיך שאַפען אַ-ביבליאָטעק פון די שוין פערהאַנענע אָרטאָדאָקסישע לי-טעראַטור

szczegóły, wewnętrznego urządzenia „Arki“ się tyczące, którą mogą również cechy te domu bogobojnego przed nami bliżej uwypuklić i uwydatnić.

צהר תעשה לתבה „Światło zostało wprowadzone do „Arki“. A czem światło było dla „Arki“ tem jest nauka dla każdego domu! „Nauka jest światłem“ — powiada król—mędrzeć, bo jak płonąca pochodnia usuwa ona ciemnotę ducha, rozprasza wątpliwości, oświeca i objaśnia nasze serca, nasze umysły. Bez niej rozciąga się jakoby gęsta zasłona przed naszemi oczyma i jak ślepi macamy w ciemności. Niedostępne są dla nas wówczas bogate skarby duchowe, które umysł ludzki od lat tysięcy nagromadził; niedościgniona są dla nas wtedy wspaniałe owoce z „drzewa wiedzy dobrego i złego“. Z nauką zaś obracamy się wszędzie śmiało i bezpiecznie, żadna niepewność nas nie trapi, żadna obawa nas nie niepokoi. Dlategoteż nie powinno nigdy światło nauki i wiedzy w naszych domach zagasnąć, lecz raczej — jak ongiś „ustawiczny ogień na ołtarzu Pańskim“ — ma ono zawsze w naszych ogniskach domowych jasnym i daleko buchającym płomieniem się żarzyć. Światłem wprowadzonem do „Arki“ był wedle podania mędrców naszych „drogocenny kamień“ (אבן טובה), który wspaniałym swym blaskiem oświecał ciemną przestrzeń. A takim drogocennym kamieniem w wyższem znaczeniu jest zaiste także i nauka, która zdobi człowieka jak klejnot najdroższy i użycza mu blasku trwałego i nieprzemijającego!

וכפרת אותה מבית ומחוץ בכפר „Wewnątrz i zewnątrz była „Arka“ szczelnie zamknięta“, ażeby jej fale potopu nie uszkodziły. Aby prawdziwa religijność i wiara niezamącona utrzymały się nietknięte i nienaruszone w domu, musi się go starannie zabezpieczyć przed wszelkiemi szkodliwemi falami odszczepieństwa i bezbożności, musi się starannie dbać o to, aby szkodliwe fale te go nie dosięgły i do jego wnętrza się nie dostały. Niestety dużo, bardzo dużo jest tych prądów szkodliwych, które podkopują powagę wiary i które jawnie lub ukrycie godzą w Majestat Boży na ziemi, myśląc, że w ten sposób przysłużą się „postępowi“ i przyczynią się do jego rozwoju. מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור „Wiekuisty walczy z Amalekiem od pokolenia do pokolenia“. Walka między wiarą a niedowiarstwem, między pobożnością a odszczepieństwem, jest stara jak świat, jest omal że wieczna. Chcąc więc wyjść zwycięsko z tej walki, musi się dom zabezpieczyć „wewnątrz i zewnątrz“, musi się go uczynić niedostępnym dla owych ruchów i prądów, które nie dają się pogodzić z zasadami wiary i bogobojności i stoją tymże na przeszkodzie. A mając dom należycie „zabezpieczony“, możemy też być pewni, że korzenia, które wiara w naszych sercach zapuszcza, będą silne i trwałe i że nie bacząc na różne burzliwe wiatry, które naokoło nas wieją, zachowają zawsze swoją moc, swoją świeżość bez uszczerbku.

ופתח התבה בצדה תשים „Drzwi były u boku „Arki“. A drzwi wreszcie muszą być i w każdym domu bogobojnym, drzwi, któreby stały każdego czasu otworem, zapraszając i witając ubogich i biednych. „Drzwi otwarte“— oto zewnętrzny symbol, że nie zbywa nam na trzecim filarze domu bogobojnego, mianowicie na dobroczynności! יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך! „Niech dom twój będzie zawsze szeroko otwarty i niech biedni będą twoimi domownikami“. Dom ma być zawsze otwarty, nie wolno go zamykać i odmawiać doń wstępu ubogim i nędznym. Ale ci biedni mają być domownikami. Nie należy ich traktować jako istoty niższe, z pogardą, z poniżeniem — lecz ma się w nich upatrywać domowników, ludzi równych sobie, nie ustępujących nam pod względem godności ludzkiej i jej wymagań. Nie tylko naszego daru, ale i ciepłego słowa nie odmawiajmy im, pokażmy im, że ich rozumiemy i że z nimi współczujemy. Bo — jak już wspomnieliśmy — więcej niż dar podany ręką znaczy właśnie ciepłe słowo, tryskające z serca czułego i litościwego! A skoro ręka i serce pójdą w parze i połączą się razem w spełnianiu i krzewieniu dzieł miłości i litości, wtedy wytworzy się w całej pełni owa prawdziwa i głęboko pojęta dobroczynność, która stanowi trzecią z rzędu cechę domu bogobojnego i która też uzupełnia wspaniały i zachwycający obraz, jaki tenże przedstawia!

— — — — — — — — — — — — — — —

עשה לך תבת עצי גפר „Urządź sobie Arkę!“ Oto wezwanie, które do każdego z nas jest skierowane. Urządź sobie Arkę, w której mógłbyś znaleźć schronienie przed różnymi potopami, jakie w życiu naszem nieraz nam zagrażają. Tą arką jest — dom bogobojny!

Rabi Akiba (jego życie i działalność)

XII.

Rządcą czyli prokonsulem Judei był tedy wzmiankowany A. Rufus. To był człowiek energiczny, z żelazną wolą. W owym czasie Adrjan objeżdżał swoje prowincje i znalazł, że wszystko idzie dobrze. Tak że nawet Rufus był upewniony, że Judea zupełnie uspokoiła się. Lecz oni się mylili. Powstanie przygotowywało się w ścisłej tajemnicy. Libańskie pieczary i podziemia napełniły się bronią i zapasamy wojennymi. Akiba wciąż częściej i częściej dokonywał swoje tajemnicze pielgrzymki na zewnątrz kolonij Judejskich i doszedł prawie do celu. Głównym celem tych pielgrzymek stanowiło zbieranie funduszów i werbowanie wojaków do powstania. Przytem starał się o wzmocnienie wiary w masach narodowych i wszędzie przepowiadał naukę B—ga. Wkrótce całą Judeję ogarnął płomień powstania, które, nareście staje się wykrytem. (132—135). Bar-Kochba, opierając się ns swoich ochotników odważnych, uważał siebie za niezwyciężonego. Podanie mówi, że bez wypróbowania nikogo nie przyjmował do swojej armji. Wybadany zmuszony był zupełnie zedrzeć skórę z Jednego palca swojego, lub z rozpędu wyrwać drzewo z korzenami.

Pod sztandar jego zaczęły zgromadzać się samarytanie i nawet poganie, niekontenci z rzymian. Wkrótce on się zobaczył na czele armij, dochodzącej do pół miljona ludzi.

Rufus uczynił krok, aby stłumić powstania, lecz przekonał się o swojej zupełnej niemocy i zmuszony był odstąpić. Niezadługo prawie 50 fortyfikacij i 985 wsi znalazły sie w ręku Bar-Kochby. Takim sposobem zawładnął całym krajem i kazał wybijać monety z napisem „Oswobodzona Jerozolima“. W stosunku do jeńców rzymskich, okazał się wspaniałomyślnym i miłosiernym.

Dwa lata ciągnęło się powstanie. Wiele krwawych potyczek było w przeciągu tego czasu, lecz w odkrytej walce powstańcy byłi niezwyciężeni. Naród cieszył się i odważnie patrzał w przyszłość. Zdawało się, że nastał znowu złoty wiek Machabeuszów. Lecz niedługo cieszyli się nadzieją. Adrjan postanowił wezwać z brytanij swego najlepszego wodza, Juljusza Sewera. Juljusz Sewer był mądrzejszy od swoich poprzedników. Pojmował, że otwartą walką wystąpić było niebezpiecznie, — i przyjął wyczekującą pozycję. Zaczął osadzać wzmocnione punkty powstańców i dokuczać im głodem i pragnieniem. Teraz nie trudno było zwyciężyć ich. Bojowe powodzenie przechodzi na stronę rzymian. Powstańcy, wycieńcieni głodem i pragnieniem odnoszą porażkę za porażką, Nareszcie główny obronny punkt został złamany, miasto Betar w fatalny dzień dziewiątego aba; dzień upadku Jerozolimy i dwóch świątyń. W mieście zachodzi straszliwa nielitościwa rzeź

Niełatwo dostało się rzymianom to zwycięstwo: między rzymianami i żydami zaszły 52 bitwy, dopóki powstańcy się poddali i rzymianie znowu zostali gospodarzami kraju W ostatniej bytwie zginął Bar-Kochba, ostatni zapaśnik za niezależność Izraela.

Z upadkiem Betaru, głównej obrony powstańców, miasto, w którem, jak podanie głosi, bylo 400 synagog i tyleż początkowych szkół, i też ze śmiercią dzielnego wodza powstania, ostatnie było prędko stłumione: Tak samo padały i inne fortyfikacye Tur Symon i Ketar- Charuba.

XIII

Po uśmierzeniu powstania zaczyna się cały rząd nadzwyczaj okrutnych prześladowań. Ocaleni z porażki cierpią najrozpaczliwsze męki. Judea nielitościwie pustą się rcbi. Mieszkańców wyganiają i mordują. Kobiety i dzieci masami sprzedają do niewoli. Dezerterzy chowają się w pieczary libańskie. Lecz tu zachodzą straszne, aż krew stygnie, sceny.

Pewnego razu w sobotę nieszczęśni dezerterzy usłyszeli hałas. To była druga partja zbiegów, która też szukala schroniska w pieczarach. Hałas wywoływali dezerterzy swoimi sandałami (drewniane buciki). Skryci w pieczarach myśleli, że nieprzyjaciel idzie na nich. To samo myśleli i dezerterzy. W rozpaczy i strachu obje partje rzucają şią na siebie i nawzajem się mordują.

Wielu, kryjących się w pieczarach zmuszeni byli żywić się ludzkiem mięsem. Zupełnie stracili rozsądek i do takiego stopnia ozwierzęceli, że już się przyzwyczaili do swego położenia. Każdy ze zbiegów zmuszony był po kolei wyjść z pieczary i przynieść jeden z trupów, które leżały na polach.

Pewnego razu jeden z nieszczęśliwych znalazł trup swojego ojca. Ze zgrozą cofnął się i wrócił do pieczary bez trupa. Drugiego wysłali po pożywienie i on przyniósł ten sam trup. Kiedy wszyscy pożywili się, nieszczęśliwy syn poznał, że jadł mięso z trupa swego rodzonego ojca.

Adrjan znowu wydał najsroższe prawa przeciw żydom. Nikomu pod strachem najokrutniejszych mąk nie wolno było wypełniać obrządków swojej wiary. Na górze świątyni postawił posągi, swój i Jowisza.

ב"ה Łódź, Luty אדר 1925 — 5685.

Poseł Rabin Aron Lewin.

Arka Noego — Obrazem Domu Bogobojnego.

(Z Cyklu: „Rozmyślania Religijne, zastosowane do tygodniowych rozdziałów Pisma Świętego")

Świat zepsuty, pełen zbrodni, gwałtów, grzechów i namiętności, przeprowadza przed nami Pismo Święte w drugim rozdziale księgi Bereszit. Najważniejsze prawa społeczne bywają w tym świecie gwałcone, najświętsze przepisy moralności i obyczajności nogami deptane, a gdziekolwiek się obracamy — wszędzie roztacza się przed naszemi oczyma obraz upadku i zastoju. Świat taki nie mógł zaiste długo istnieć; musiała dlań wkrótce wybić godzina pokuty. A była to pokuta straszna, okropna. W jednym dniu „trysły źródła przepaści wielkiej i wrota niebios rozpostarły się", Straszliwy w swych skutkach potop nawiedził ziemię całą i wszystko na niej uległo zniszczeniu. Poginęli ludzie—winowajcy, poginęły zwierzęta, poginęły rośliny, poginęły płazy. Tylko drobna i nieznaczna garstka, skupiająca się naokoło Noego, jedynego człowieka, który jakkolwiek w najgorszem żyjąc otoczeniu, umiał jednak zachować swą niewinność i nieskazitelność — uszła szczęśliwie zagłady, kryjąc się bezpiecznie w „A r c e", którą ów na rozkaz B—ga zbudował.

A budowa tej arki właśnie, sposób jej urządzenia i opis pojedyńczych jej części składowych, stanowią wstęp, którym Pismo Święte swoje opowiadanie o uskutecznionej zagładzie bezbożnego rodu ludzkiego zaczyna. Czyni to jednak tak obszernie i z taką dokładnością, że biorąc pod uwagę cechującą je treściwość i zwięzłowatość, niemało jesteśmy z tego powodu zdziwieni. A może chciało ono przez to dostarczyć gruntu do pouczającego rozmyślania — jakto zresztą przy największej części opowiadań bibilijnych się dzieje, które chociaż na pozór tak proste i ujmujące, kryją w sobie najwyższe i najdonioślejsze prawdy, na jakie umysł nasz ludzki zdobyć się może? Jak przypuszczamy tak też jest. „A r k a" bowiem, jak ją nam Pismo Święte opisuje, stanowi pod każdym względem bogate tło, które do dokładnego opracowania szczególnie się nadaje. Przedstawia nam bowiem piękny obraz b o g o b o j n e g o d o m u, któremu przypada również zadanie oprzeć się rozmaitym „p o t o p o m", na jakie życie nasze jest narażone. Przypatrzmy się więc tej arce uważniej i starajmy się zawarte w niej myśli zgłębić i bliżej poznać!

I.

Na trzech piętrach wznosiła się arka Noego. A z trzech piąter składać się musi poniekąd i każdy dom bogobojny. Trzy bowiem są filary, które go podtrzymują, dźwigają i na których się opiera. Są to te filary, które objęte są znanem i pięknem zdaniem mędrców naszych: על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים. „Na trzech podstawach świat się opiera: n a n a u c e, r e l i g i j n o ś c i i d o b r o c z y n n o ś c i"!

Nauka! Czem byłby człowiek na ziemi bez nauki i wiedzy? Fizycznie niejednemu ustępuje on zwierzęciu, które od przyrody samej niezrównaną obdarzone siłą, nie zna tych licznych trosk i kłopotów, które tak przygniatająco na człowieka ciążą. A przecież wznosi się on skrzydłami orła ponad wszystkie inne stworzenia i rozciągając nad niemi swoją nieograniczoną władzę, pragnie także przyrodę samą poddać pod swoje panowanie, wniknąć we wszystkie jej tajniki, i kierować nią podług swej woli i upodobania. Cóż dopomaga mu do urzeczywistnienia i uskutecznienia tych śmiałych zamiarów, z których już niejeden, z początku dziwny i na ogromne napotykający przeszko-

dy, przecież w życie został wprowadzony? Chyba tylko nauka i wiedza, owe najdroższe skarby, których początek sięgą kolebki rodu ludzkiego i które rozwijały się w miarę jak on się rozwijał! Tylko nieustająca gonitwa za nauką i wiedzą była tym fermentem ożywczym, który od czasów najdawniejszych pobudzał człowieka do najniebezpieczniejszych przedsięwzięć i badań, wskazując mu równocześnie drogę do tych niezliczonych odkryć i wynalazków, które na dalszy jego rozwój tak dodatnio i pomyślnie wpływają. Tylko nauka i wiedza wyrobiły w nim owego ducha badawczego i twórczego, którym się szczyci i który jedynie doprowadził go do tej wyżyny, na jakiej się obecnie znajduje. Czyż więc musi się dopiero podnieść, że świętym naszym obowiązkiem jest urządzić w każdym domu na pierwszem miejscu o g n i s k o d l a n a u k i i w i e d z y, ognisko, któreby wysyłało łagodne swe promienie na wszystkie strony, grzejąc i świecąc zarazem? Czyż nie jest to raczej rzecz sama przez się zrozumiała? Czyż do tego nie wzywa poniekąd każdego z nas już głos wewnętrzny sumienia naszego, który jak ów głos rozbrzmiewający ustawicznie — wedle podania mędrców naszych — z góry Synaj, przywołuje nam: „Biada ludziom, którzy porzucają i zaniedbują naukę!"

Z nauką jednak musi iść w parze także i r e l i g i j n o ś ć, która stanowi poniekąd d r u g i e p i ę t r o d o m u b o g o b o j n e g o! „Kto ma więcej w sobie nauki aniżeli religijności, ten jest jak drzewo, które ma dużo gałęzi a mało korzeni" — powiadają mędrcy nasi, a słowa ich świadczą, jak głęboko potrafili wniknąć w tajniki życia ludzkiego i jak trafnie umieli ocenić prawdziwą jego treść i zawartość. Niejedna burza, silna i wstrząsająca, zagraża człowiekowi na ziemi, niejedna chmura gęsta i ponura zasłania widnokrąg jego. A wtedy właśnie jedyną pociechą, jedynem schroniskiem jest dla niego WIARA, która jak balsam działa na zbolałe jego serce, uśmierza rany jego i uspokaja jego umysł wzburzony. Albowiem li tylko na łonie wiary pokrzepiamy się w różnych chwilach ciężkich i smutnych, w które życie nasze niestety tak obfituje, gdyż jak bogato tryskające źródło dostarcza ona nam potrzebnej w chwilach takich ulgi i ukojenia! Bo świadomość, że nic na świecie nie dzieje się przypadkiem, lecz że wszystko jest dziełem wszechmogącej i wszechwiedzącej Opatrzności wyższej, która z ojcowską troskliwością kieruje naszemi losami i przeznacza nam nasz byt, nasze istnienie — świadomość ta wzmacnia nas na duchu, napełnia nas nadzieją i ożywia nas otuchą, dzięki której jesteśmy w stanie przetrwać chwile burzy i wstrząśnień i doczekać się pory jaśniejszej i pogodniejszej. Bez wiary więc, aczkolwiek liczne otaczałyby nas gałęzie wiedzy i umiejętności, bylibyśmy tylko jak drzewo, którego korzenie są słabe i wątłe, a najlżejszy powiew wiatru wystarczyłby, aby je zachwiać i obalić.

Wejdźmy wreszcie do t r z e c i e g o, najwyższego p i ę t r a d o m u b o g o b o j n e g o. Jest niem — d o b r o c z y n n o ś ć. Na nic nie przydają się wszelkie postępy nauki i zdobycze wiedzy, na nic wszelka pobożność i religijność, jeżeli ręka w rękę nie idzie z niemi także i praktyczna c n o t a, polegająca na spełnianiu świętych obowiązków miłości bliźniego — owego najwyższego ideału, który naszemu Zakonowi przyświeca i który, jak mędrcy nasi się wyrażają, stanowi poniekąd punkt wejścia i wyjścia dla wszystkich tegoż myśli i wskazówek, przestróg i przykazań (התורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים). Nie żyć wyłącznie dla siebie lub dla swoich najbliższych jest przeznaczeniem człowieka na ziemi. Będąc częścią składową ogółu, powinien on raczej mieć serce otwarte także dla innych, współczuwać z ich niedolą i mieć zrozumienie należyte dla ich cierpień i boleści. לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון „Nie zamykaj serca twego i nie wstrzymaj ręki twej przed ubogim bratem twym!" — powiada Pismo Święte, a jest to przestroga nader cenna, której nigdy z oczu spuszczać nie powinniśmy. Oczywiście nie wszyscy ludzie posiadają jednakowe środki i nie wszyscy posiadają tę samą możność i te sama warunki, by innych wspierać i przyjść im z pomocą. Dlatego też nie od wszystkich ludzi można żądać, aby w jednakowym stopniu uprawiali d o b r o c z y n n o ś ć. Ale każdy powinien to czynić wedle swej miary i wedle tego, jak mu siły jego starczą: jeden r ę k ą, darem i czynem, drugi — o ile go na to nie stać — przynajmniej s e r c e m, współczuciem, radą lub dobrem słowem pociechy, niech postara się przyjść z pomocą swemu bratu i ulżyć jego niedoli. A tylko postępując tak, łącząc w naszym domu n a u k ę z r e l i g i j n o ś c i ą i wieńcząc obie koroną d o b r o c z y n n o ś c i, możemy mieć to błogie poczucie wewnętrzne, że urządziliśmy sobie godnie nasze ognisko domowe i że nadaliśmy mu owe znamię szlachetne i doniosłe, które p r a w d z i w y d o m b o g o b o j n y c e c h u j e!

II.

A stosownie do tych trzech pięter „Arki", które — jak wywodziliśmy — wyobrażają nam trzy główne cechy, dom bogobojny charakteryzujące, przedstawia nam Pismo Święte także trzy

די „בית יעקב“ בעוועגונג

לעמבערג

זלאטשאוו

אסטראוו

זשארקי

פאריסאוו

בעריכטיגונג

די ביליגסטע קוועלע צום נייעם סעזאן
עמפפעהלט אלערליי שוך-ווארען
די בעסטע קוואליטעט
ערשטקלאסיגע אויסארבייטונג
„RENOMA“
Łódź, Piotrkowska № 7.

!!! אכטונג !!!
פערקויף פון פערשידענע מאנופאקטור ווארען
דוד שטשעטשינסקי, לאדז
נארוטאוויטש (דזיעלנא) № 11
בעמערקונג: א גרויסער אויסוואהל פון דאמען, הערען און
קינדער שטרומפפע אויף האנדשוהע.

WSCHÓD

№ 2

ROK TRZECI

די „בית יעקב" בעוועגונג

לעמבערג

אויך ביי אונז חאָט זיך געפיהלט זייט אַלענגערע צייט א נויטוועגדיגקייט צו גרינדען אַ בית יעקב שולע, נאָר לײדער איז ביז לעצטענס גאָר נישט געטהון געוואָרען. —ענדליך האָט זיך געשאַפען אַ קאָמיטעט אין וועלכען ס'זענען אַריינגעגאַנגען די פרויען: גאָטווירט, וויסמאַן, הרבנית פ. העלער, וואקס וואָלף, עבנער א. א. ביי דער מיטהילף פון די אַגודה מיטגלידער ה' משה הירשפרונג, ר' יוסף עבנער, ר' יצחק מענדעל צוויק. — דער קאָמיטעט איז צוגעטרעטען צו דער ערשטער אַרבייט און צו דעם צוועק האָט ביי אונז געווײלט די ג. פרוי שענירער אַגעוויסע צייט. אַלס רעזולטאַט פון דעם איז חול המועד סכות פאָרגעקומען אַגרויסע פרויען - פערזאַמלונג אויף וועלכער ס'זענען אַרויסגעטרעטען מיט רעפעראַטען פרוי. שענירער, פרל. ווייסמאַן, פרל. לאַנעם (גלינא) פ. ראטה, פאַנגער פ. קאָזלאָווסקי א.א.—די פערזאַמלונג האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אויף די היגע פרויען, און אויפ'ן פערלאַנג האָט פרל. לאַנעם געהאַלטען אַ צווייטען רעפעראַט מיט גרויס ערפאָלג. — נאָך יום טוב האָבען זיך אָנגעהויבען די איינשרייבונגען פון די שילערינס און אַלס לעהרערין איז אַנגאַזשירט געוואָרען פרל. לאַנעם און פרל. לאַנגער די קורסען ענטוויקלען זיך ב"ה זעהר גוט. —חנוכה איז פאָרגעקומען אַפאָרשטעלונג יהודית דורך די שילערינס וועלבע האָט צוגעצויגען אַגרויסען עולם און זיך זעהר גוט איינגעגעבען. — פרל. לאַנעם האַלט אויך אַ איינליטונגס רעפעראַט אין וועלבען זי אַפעלירט צו די יודישע פרויען-וועלט נישט נתפעל צו ווערען פון דעם וואָס אַסך פון זייערע שוועסטערען האָבען פערלאָזט די יודישע טראַדיציע און תורה, נאָר זיך אַראַפנעמען אַ ביישפיל פון יהודית וועלבע האָט, אַבוואהל נאָר איינע, געקענט ברענגען די ישועה.. זי ענדיגט ביי גרויסע אַפלאָדיסמענטען.

זלאָטשאָוו

דעם פערגאַנגענעם חוהמ"ס האָט אין אונזער שטאָדט געווײלט פרוי ש. שענירער מיט איהרע שילערינס פרל. קאָזלאָווסקי, פרל. ריינהערין און פרל. לאַנגער מיטן ציעל צו גרינדען אַ „בית יעקב" שולע. זיי זענען אַרויסגעטרעטען אויף אַפערזאַמלונג מיט ערנסטע רעפעראַטען אין וועלבע זיי האָבען מעורר געווען די היגע יודישע פרויען זיך צו אָרגאַניזירען אין איין מעכטיגע אָרגאַניזאַציע. — ס'איז באַלד געשאַפען געוואָרען אַקאָמיטעט וועלכער איז צוגעטרעטען צו באַלדיגער אַרבייט. דער יו"ר פון דער היגער אגודה האָט געשענקט אַ פאַסיגען לאָקאַל פאַר דער שולע. — אַפאָר וואָכען שפעטער איז פאָרגעקומען די ערעפנונג פון דער שולע ביי דער אָנוועזנהייט פון פרוי שענירער און די לעהרערין ריינהערין, וועלבע האָט אויך געהאַלטען אַשענעם רעפעראַט. חנוכה איז אויך פאָרגעקומען פייערליכקייטען איינגעאָרדענט דורך די אויבענדערמאָנטע לעהרערין וועלכע האָבען זיך זעהר גוט איינגעגעבען — דאָס זעלבע איז אויך פאָרגעקומען חמשה עשר בשבט מיט ערפאָלג. — בכלל ענטוויקעלט זיך די שולע ב"ה זעהר גוט.

א דאַנק קומט פאַר דער אַרבייט די לעהרערין פרל. ש. ריינהערין און די פערוואַלטונגס - מיטגלידער יצחק לבוב, ראובן זילבער שלום איטבער און מרדכי ציפער.

די פערוואַלטונג

אָסטראָוו

זונטאָג פ'יתרו האָבען די בית יעקב שילערינס ביי אונז אין שטאָדט איינגעאָרדענט א חמשה עשר-אבענד, אויף וועלכען ס'איז פאָרגעשטעלט געוואָרען יהודית און אנדערע חמשה עשר בילדער ווי אויך מעהרערע געשפרעכען צווישען די שילערינס. — דער אָבענד האָט צוגעצויגען דעם אינטערעס פון אַלע פרויען כמעט אין אונזער שטאָדט, וועלכער האָט זיך בעזונדערס גלענצענד איינגעגעבען. ס'האָבען אנטייל גענומען 20 שילערינס פון וועלכע ס'האָבען זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט פאָלגענדע: ס. קעניג, קראָנענבערג, גאראַדוער, ח. בראַטשוק, ר. לעשטש, חוה בראַטשוק, פ. לעשטש, פיינדאג, פאדגאראַוויטש, פריימאַן טובוועבער, פשיטוצקי, קאזאקאוויטש.

י. מ. בראַטשוק

זשארקי

אויך ביי אונז אין שטאָדט האַט זיך געגרינדעט אַ בית יעקב אָרגאַניזאַציע דורך דער איניציאַטיוו פון אַגדה חברים, וועלבע צעהלט שוין איבער 100 מיטגלידערינס (כ"י). אויך רעכנען מיר אויפ'ן נייען זמן צו עפנען אי"ה א שולע פאַר די אָרטאָד. קינדער. — שבת פ' ויחי איז געוואָרען איינגעלאַדענט די בעריהמטע פרעלעגענטין פרל. אסתר ראָזא אוים בענדין צו האַלטען אַפאָררטראַג פאַר די היגע פרויען. דער רעפעראַט האָט צוגעצויגען אַגרויסע צאָהל צוהערער פון די פרויען אין אונזער שטאָדט אויף וועלכע די ג. רעדנערין האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. — ס'איז באַלד געגרינדעט געוואָרען אַ פערוואַלטונג אין וועלכער עס זענען אַריינגעגאַנגען פאָלג. פרויען און פרוילײנס: הרבנית שוואַרצבערג, ראָזענער, לעווית, שפאָרן, באָרנשטיין, ראַפאָפּאָרט, ר. שוואַרצבערג, קליינער, ר.זשאַרקאָווסקי. — מיר בעזיצען שוין אויך אַלאָקאַל מיט אַלע אַיינריכטונגען. ס'איז כדאי צו בעמערקען דאָס די היגע פרומע יודען טהון ווייניג אום מיט צוהעלפען צום וואוקס פון דער בית יעקב אַרבייט. ס'וואָלט געוועזען געוואונשען אַז די לעצטע זאָל צוטרעטען אקטיוו מיטצוהעלפען אין דער אידעאַלער אַרבייט.

אב הצעיר

פאַריסאוו

אין אונזער שטאָדט ענטוויקעלט זיך די בית יעקב אָרגאַניזאַציע זעהר גוט. — זי בעזיצט קדם כל — א שעהן איינגעאָרדענט לאָקאַל מיט אַביבליאָטעק פון רעליגיעזע ספריסאון פערשיעדענע שריפטען, וועלבע ווערט שטאַרק בעווכט דורך די בית יעקב מיטגלידערינס. יעדען שבת קומען פאָר פאָרלעזונגען אויף פערשידענע יודישע טעמעס דורך פרל. ח ב. האָלשטאַק. —ס'איז אויך געגרינדעט געוואָרען אַוועגד קורסען פאַר יונגערע מעדלעך וזי ס'ווערט געלערנט יודישע למודים ווו צב"ש דאַוונען, לעזען, שרייבען יודיש, יודישע געשיכטע פאָרלעזונג פון „בית יעקב" זשורנאָל אי' א' וו. — בכלל איז דער היגער בית יעקב זעהר געאַכטעט ביי דער יודישער בעפעלקערונג. די פערוואַלטונג בעשטעהט פון פאָלגענדע: ח. וויינבערג, ר. גלאַטשטיין, ח. ל.האָרסטאַק, ח. דזאַלאָווסקי, ר. שענעק, ר. באַנדמאַן, הדסה גלאַטשטיין.

ארן פּשוט

בעריכטיגונג

אונ'ם „הבצלת"-בעריכט פונ'ם פאָריגען נומער זענען איינגע פעהלערם געוועזען. ס'דאַרפט זיין דאָס די שילערין'ס קאָמינער פון 4-טע קל. און גראַף און פיינגאָלד פון 6-טע קל. האָבען זיך אויסערגעווערנליך אויסגעצייכענט

די ביליגסטע קוועלע צום נייעם סעזאָן
עמפּפעהלט אַלערליי שוך=וואַרען
די בעסטע קוואַליטעט
ערשטקלאַסיגע אויסאַרבייטונג
„RENOMA"
Łódź, Piotrkowska № 7.

!!! אכטונג !!!
פערקויף פון פערשיעדענע מאַנופאַקטור וואַרען
דוד שטשעטשינסקי, לאָדז
נאַרוטאָוויטש (דזיעלנאַ) № 11
בעמערקונג: אַ גרויסער אויסוואהל פון דאַמען, הערען און קינדער שטרומפּע אויך האַנדשוהע.

W
S
C
H
Ó
D

№ 2

ROK TRZECI